

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE

“Y”

UYGULAMALAR

MOR ÇATI
KADIN SİGİNAĞI
VAKFI

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE

“İYİ” UYGULAMALAR

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar

Temmuz 2017, İstanbul

Yazarlar

Anıl Özge Üstünel, Aslı Elif Sakallı, Selime Büyükgöze, Tuğçe Canbolat, Zuhal Güreli

Yayına Hazırlayan

Yasemin Temizarabacı

Grafik

Feyza

Teşekkürler

Açelya Uçan, Ayşenur Korkmaz, Bahar Aşkın, Begüm Kal, Berna Ekal, Duygu Doğan, Gökçe Ergin, Hazal Günel, Mine Kösem, Nergis Kayalı, Nida Aslan, Nihan Damarlı, Perihan Meşeli, Seda Çavuşoğlu, Tamar Çıtak, Tanja Völker, Ülfet Taylı

Basım Yeri

Sena Ofset / Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat 4NB 7-9-11

Zeytinburnu - İstanbul Tel: 0212 613 38 46 Faks: 0212 613 03 21

E-Posta: info@senaofset.com.tr

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Katip Mustafa Çelebi Mahallesi

Anadolu Sokak No: 23 D: 7-8 Beyoğlu / İstanbul

Tel: 0212 292 52 31/32 Faks: 0212 292 52 33

morcati@morcati.org.tr www.morcati.org.tr

Bu kitap, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı finansal desteğiyle yürütülen “Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı’nın Güçlendirilmesi ve Avrupa ve Türkiye’deki Kadın Örgütleri Arasında Ev İçi Şiddete İlişkin İyi Deneyimlerin Paylaşılması” projesi kapsamında basılmıştır. İçeriğinden Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı sorumludur.

İçindekiler

Giriş	4
I. Bölüm: Örnek Uygulamaları Belirlerken Nasıl Bir Yöntem İzledik?	7
Ziyaret Edilen Kurumlar.....	9
II. Bölüm: Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Kadın Örgütleri-Devlet Arasındaki İlişki	12
III. Bölüm: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Mekanizmaları	17
Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar.....	17
Acil Yardım Hatları ve Dayanışma Merkezleri.....	19
Sığınaklar.....	23
Sığınak Sonrası Destekler.....	28
IV. Bölüm: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Deneyim Paylaşımı ve Farkındalık Çalışmaları	30
Profesyonellerin kadına karşı şiddet konusunda mesleki bilgilerinin ve cinsiyetçilik konusundaki farkındalıklarının geliştirilmesini içeren eğitimler..	30
Şiddetle yüz yüze bulunan kadınlara doğrudan seslenen, hakları konusunda bilgi veren kampanyalar.....	33
Farklı yaş gruplarından kadın ve erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalıklarının yükseltilmesi yönündeki faaliyetler.....	35
V. Bölüm: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Araştırma ve Raporlama	39
Sonuç	42

Giriş

Türkiye’de feministlerin kadına yönelik şiddeti gündeme taşımasının üzerinden 30 yıl geçti. Erkek şiddetinin adının konmasıyla başlayan ve bugüne ulaşan süreç içerisinde şiddete maruz kalan kadınların desteklenebilmesi için dayanışma/danışma merkezleri ve sığınaklar açıldı; uluslararası sözleşmelere imza atıldı ve birçok yasal düzenleme yapıldı. Kadın hareketinin talepleri ve mücadelesiyle ortaya çıkan bu gelişmelere rağmen; Mor Çatı’nın dayanışma kurduğu kadınlardan elde ettiği deneyimi, kadınların yasal birçok boşluğun arasına sıkıştığını, kötü uygulamalara maruz kaldıklarını ve şiddetten uzaklaşmaları yönünde yeterli desteği bulamadıklarını ortaya koyuyor. Kadına yönelik şiddetle mücadele amaçlı mekanizmaların yetersizliği, kadın cinayetlerinin sıklığında ne yazık ki en çarpıcı şekilde su yüzüne çıkıyor.

Mor Çatı başka kadın örgütlenmeleri ile birlikte kadına yönelik şiddetle mücadelenin bütüncül ele alınması gerektiğini; yani kadınların şiddete maruz kaldıkları evi terk etmeleri durumunda kalabilecekleri yeri, ayakta kalmalarını sağlayacak psikolojik, hukuki destekleri, geçinebilecekleri bir işi, çocukları için uygun kreşleri birlikte düşünmek gerektiğini uzun süredir vurguluyor. Bu yaklaşım İstanbul Sözleşmesi dâhil uluslararası sözleşmelerin de bel kemiğini oluşturmaya karşın, hükümet politikalarına yansımış olduğu söylenemez. Her kadının biricik ihtiyacına yönelik olarak desteklenmesi gerekliliğine karşı, tüm kadınların kolluk kuvvetlerine şikâyetinde bulunma zorunluluğu, sığınak ihtiyacı olmayan kadınların ihtiyaçlarına göre belirlenmiş destekleri alamıyor olmaları, devlet ve belediye sığınaklarında güçlendirici sosyal çalışma yapılmaması, kadınların ihtiyaçlarını gözetmeden sığınak kalış sürelerinin belirlenmesi, kadınların telefonlarına el konulması, giriş çıkış saatlerinin kısıtlanması gibi uygulamalar kadınların şiddetten uzak bir hayat kurmalarının önündeki engelleri gösteriyor. Ücretsiz veya düşük ücretli kreşlere erişim olanağının kısıtlılığı çocuklu kadınların istihdamının ve ekonomik olarak güçlenmesinin önünde önemli bir engel oluşturuyor. 2007-2008 yılında 497 olan kamu kreşi sayısının 2015-2016 döneminde 56’ya düşmüş olması¹, kadınların iş hayatına katılımının teşvik edilmediği gibi engellendiğinin en önemli göstergelerinden biri. Hatta bu yaklaşımı savunan kadın örgütlenmelerinin devlet kurumları tarafından göz ardı edilmeye çalışıldığını, bırakın karar mekanizmalarında yer verilmesini, yerel toplantılara bile sınırlı ölçüde çağrıldıklarını, kamu fonlarına erişimlerinin kısıtlandığını ileri sürmek de yanlış olmaz. İl koordinasyon ve bakanlık toplantılarına alanda deneyimli kadın örgütlerinin tümü çağırılmazken sivil devlet kurumu olarak nitelendirilebilecek, kadına yönelik şiddet alanında saha deneyimi olmayan sivil toplum örgütlerinin davet edilmesi bu durumun açık göstergelerinden biri.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1990’dan bu yana feminist ilkelerle yürüttüğü kadına yönelik şiddetle mücadele, dayanışma merkezi ve sığınak çalışması deneyimini 1998 yılından bu yana düzenlenen Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultaylarında Türkiye’nin farklı illerindeki feminist örgütlenmeler, kamu kurumları, belediyeler, üniversiteler gibi farklı kurumlardan kadınlarla bir araya gelerek paylaştı. Kurultay, erkek şiddetine karşı destek mekanizmalarının nasıl olması gerektiğinin ve kadın dayanışmasının nasıl örülebileceğinin ele alındığı önemli bir alan yarattı. Bugün de Kurultay, bu alanda çalışan ve mücadele eden kadınların birbirlerinin deneyimlerinden öğrenerek oluşturduğu tespitler ve taleplerle, kadına yönelik şiddetle mücadelede yapılması gerekenlere ilişkin önemli bir yol haritası oluşturuyor.

Mor Çatı 2015 yılından başlayarak 2,5 yıl süreyle “Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı”nın Güçlendirilmesi ve Avrupa ve Türkiye’deki Kadın Örgütleri Ara-

1 <http://www.keig.org/?p=3548>

sında Ev İçi Şiddete İlişkin İyi Deneyimlerin Paylaşılması” projesini Kadın Dayanışma Vakfı ve Muş Kadın Derneği² ortaklığıyla ve Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı’nın desteğiyle yürüttü. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki politikaları ve destek mekanizmalarını daha etkili kılmak, Türkiye içinde ve uluslararası bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleriyle bu alanda sorumluluğu bulunan kurumlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek amacıyla yola çıkılan bu projede;

- Kadın sığınakları ve kadın dayanışma merkezlerinin kapasitesinin artmasına destek olmak,
- Türkiye ve Avrupa’daki bağımsız kadın örgütleri arasında iyi uygulamaların paylaşımını mümkün kılmak,
- Kadınların ve bağımsız kadın örgütlerinin, kadına yönelik şiddet konusundaki yasaların hazırlanma sürecine katılımını desteklemek,
- Merkezi ve yerel yönetimler, kamu kurumları ve belediye çalışanlarının kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalığını artırmak,
- Şiddete maruz kalan kadın ve çocukların uzun dönemli, kaliteli ve bütünsel bir destek alabilmesini sağlamak ve böyle bir destek modelini yaygınlaştırmak için sığınaklar ve danışma merkezleri arasındaki iletişimi güçlendirmek hedefleniyordu.

Nitekim proje süresince Mor Çatı sığınağında 108 kadın ve çocuk kaldı, dayanışma merkezinden 2306 kadın ve çocuk destek aldı, Avrupa’da kadın sığınakları ve dayanışma merkezlerini bir araya getiren WAVE (Women Against Violence Europe/Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı) ile ilişkiler güçlendirildi. 2015 ve 2016 yıllarında düzenlenen Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayları, kadına yönelik şiddet alanında çalışan çeşitli kurumlardan yaklaşık 350 kadının katılımıyla düzenlenerek bu alanda Türkiye’deki en geniş platform olma özelliğini sürdürdü. Kurultay bileşeni örgütlerde, kamu kurumları ve belediyelerde çalışan sosyal çalışmacılar, psikologlar ve avukatlara yönelik bilgi ve deneyim paylaşımı atölyeleri düzenlendi. 26-27 Şubat 2016 tarihlerinde düzenlenen “2010’larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye’den ve Avrupa’dan Deneyim Paylaşımları” isimli uluslararası konferansta Türkiye ve Avrupa’da kadına yönelik şiddet alanında çalışan kadınlar bir araya gelerek deneyim paylaşma şansı buldu. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, belediyeler ve kamu kurumlarına yaptığımız ziyaretler neticesinde bu alanda yetki ve sorumluluğu olan kurumlar tarafından yapılan çalışmaları gözlemleme ve Mor Çatı’nın çalışma ilkelerini anlatma fırsatımız oldu.

Hükümet dışı kadın örgütlenmelerinin oluşturduğu WAVE ile düzenli toplantılar, ortak raporlar aracılığıyla yapılan deneyim paylaşımları Avrupa’daki sığınak ve dayanışma merkezi işleyişlerinin bizler tarafından daha yakından tanınması sonucunu doğuruyor. Avrupa dışındaki kadın sığınak ve dayanışma merkezleri ile Mor Çatı’nın iletişimi ise çok daha sınırlı. Nitekim bu sınırlılık kitabımıza da yansımakta. Biz de bu sınırlılığı göz önünde bulundurup iyi uygulamaların “iyi”sini tırnak içine aldık. Kadın örgütlenmelerinin kadınlarla dayanışarak elde ettikleri deneyimden yola çıkarak oluşturduğu bu “iyi”yi küçümsediğimizden değil elbette. Günlük gelişmeleri takip edebilmek, politik

2 Muş Kadın Derneği 22 Kasım 2016 tarihli 29896 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, 677 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kapatıldı.

sonuçları üzerinde düşünmek, tartışmak, çıkarımlarımızı savunmak ve emek vererek oluşturduğumuz bu yapıların ayakta kalmasını sağlamak çetin bir süreci göze alabilmeyi gerektiriyor. Bu nedenle her biri kadınların yıllar boyunca biriktirdiği deneyimle oluşturulmuş bu “iyi” örneklerin ne kadar değerli olduğunun farkındayız. “İyi”yi tırnak içine almamızın nedeni daha çok “iyi”nin hep bir arayış olduğunu düşündüğümüzden. Her “iyi” örneğin fırsat ve risklerini, sınırlarını görmeye çalışmamızdan.

Bu kitap, Ekim 2016 ve Ocak 2017’de Berlin (Almanya), Stockholm (İsveç) ve Viyana’da (Avusturya) kadına yönelik şiddet alanında çalışan kadın örgütlerine, şemsiye örgütlenmelere, dayanışma merkezleri ve sığınaklara ve belediyelerin kadına yönelik şiddetle ilgili birimlerine yaptığımız ziyaretlere ve deneyim paylaşımlarına dayalı olarak hazırlandı. Ayrıca kitapta, “2010’larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye’den ve Avrupa’dan Deneyim Paylaşımları” konferansında paylaşılan deneyimlerin bir kısmına da yer vermeye çalıştık.

Kadın-odaklı, bütüncül, yeterli ve etkili destek mekanizmalarının niteliklerini tanımlamak, bu alanda çalışan tüm kadın örgütlerinin ve kamu kuruluşlarının uygulamalarına katkı sağlamak amacını taşıyor. “İyi” uygulamalardan kastımız; şiddete maruz kalan kadının şiddetten uzaklaşmasını etkin bir şekilde sağlayabilen, kadına sosyal, ekonomik, hukuki ve psikolojik açıdan bütünsel bir destek sunabilen, ayırım gözetmeksizin erişilebilir olan destek mekanizmaları. Bu destek mekanizmalarının 4 ana konu ile ilişkili olduğunu düşünüyoruz. Bu bakımdan bu 4 ana konuyu, farklı uygulamaları gözeterek ele aldık:

Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Kadın Örgütleri-Devlet Kurumları Arasındaki İlişki

Bu bölümde, kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın örgütleri ve devlet kurumları arasındaki ilişkilerin niteliği üzerinde duruldu. Kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için örgütler ve kurumlar arası ortak çalışmalar, karşılıklı iletişim, koordinasyon ve aktif katılımçılık ilkeleri ve bu ilkelere ilişkin örnek uygulamalar bir araya getirilmeye çalışıldı.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Mekanizmaları

Bu bölümde yasal düzenlemeler, acil yardım hatları, kadın dayanışma merkezleri, sığınaklar ve sığınak sonrası destekler ile ilgili, erişilebilirlik, kadın odaklı yaklaşım, uzun vadeli ve kapsamlı destek ilkeleri doğrultusundaki uygulamaları özetledik.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Deneyim Paylaşımı ve Farkındalık Artırma

Kadına yönelik şiddete karşı koruyucu önlemlerin başında farkındalık çalışmaları geliyor. Bu çalışmalar profesyonellere yönelik eğitimlerden, giderek yaygınlaşan erkeklerin farkındalığını yükseltmeye ya da genç kadınlarda duyarlılık oluşturmaya yönelik kampanyalara kadar geniş bir alanı kapsıyor. Bu bölümde cinsiyetçi söylemlerin yenden üretiminden uzak duran başarılı örneklerle yer vermeye çalıştık.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Araştırma ve Raporlama

Araştırma ve raporlamaya özel bir bölüm ayırdık çünkü araştırma ve raporlama devletlerin kadına yönelik şiddetle mücadeledeki sorumluluklarını ortaya çıkarabilmek bakımından özel bir önem taşıyor. Bu bölümde olumlu örneklerle işaret etmeye çalıştık.

I.Bölüm

Örnek Uygulamaları Belirlerken Nasıl Bir Yöntem İzledik?

Şubat 2016'da düzenlediğimiz "2010'larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye'den ve Avrupa'dan Deneyim Paylaşımları" başlıklı konferansta, bir kısmını daha yakından tanıdığımız, Avusturya, Almanya, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, Bulgaristan, Polonya ve Macaristan deneyimlerini duyma imkânımız oldu. Ekim 2016'da düzenlenen 18. WAVE Konferansı'na katılan Mor Çatı gönüllüleri Berlin'de kadın dayanışma merkezleri ve sığınakları ziyaret ettiler. Ocak 2017'de ise kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda önemli yasal düzenlemeleri ve güçlü destek mekanizmaları olan Stockholm ve Viyana'da yer alan sığınak, kadın dayanışma merkezleri, sığınak sonrası destek birimleri ve belediyelerin ilgili birimleri sosyal çalışmacı, psikolog ve araştırmacılardan oluşan bir grup Mor Çatı ve Kadın Dayanışma Vakfı gönüllüsü tarafından ziyaret edildi. Bu ziyaretlerde kadınlara sağlanan desteklerin niteliği, örgütlerin çalışma ilkeleri, deneyim paylaşımı ve farkındalık artırma uygulamaları, bölgedeki diğer destek birimleri gibi konular göz önünde bulundurularak hazırlanan soruların yanıtları arandı. Mevcut uygulamalar gözlemlendi.

Elde edilen bilgi ve deneyimlerin kolektif değerlendirilmesiyle kitapta yer verilecek uygulamalar belirlendi. Kuşkusuz bu seçim, Türkiye'de şiddete maruz kalan kadınlara destek verirken ve kadına yönelik şiddetle mücadele ederken ortaya çıkan sorunlar, kimi zaman da elde edilen başarılı sonuçlar göz önüne alınarak yapıldı. Aynı zamanda ziyaret edilen kurumların, bazı konulardaki birbirinden farklı olan uygulamalarına da, yaklaşımlardaki çeşitliliği yansıtacak şekilde yer verildi. Türkiye'de karşılaşılan sorunların başında yasaların ve uluslararası sözleşmelerin keyfi şekilde uygulanması, şiddet uygulayan erkeğin yeterli ölçüde ceza almaması, şiddete maruz kalan kadının suçlanması ve şiddetin normalleştirilerek haklı görülmesi, erkek egemen yapının ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yaygın olması, şiddet önleme çalışmalarına yatırım yapılmaması geliyor. Bu bakımdan seçilen örnekler şiddete maruz kalan kadın ve çocukları güçlendirme ve ihtiyaçlarına yanıt verme, şiddet uygulayıcılarını caydırıcı ölçüde cezalandırma, hak ihlallerinin önüne geçme, tüm şiddet biçimlerini hedef alma, kadına yönelik şiddete neden olan ve şiddeti meşrulaştıran toplumsal cinsiyet ayrımcılığını sorunsallaştırma konusunda atılan adımları da göz önüne seriyor.

Ziyaret edilen ülkelerin kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki mevcut durumları şöyle özetlenebilir:

Nüfusu yaklaşık 83 milyon olan Almanya’da kadına yönelik şiddete karşı ilk yasa Şiddete Karşı Koruma Yasası (Gewaltschutzgesetz) 2002 yılında çıktı. Alman hükümeti tarafından 2012 yılında yayınlanan ve 2013 yılında revize edilen “Şiddet Gören Kadın ve Çocuklar için Sığınakların, Danışma Merkezlerinin ve Diğer Dayanışma/Destek Kurumlarının Durumu”¹ raporuna göre, Almanya genelinde sığınak sayısı 353. Bunun yanı sıra kadınların küçük gruplar halinde kalabildiği 41 adet “kaçış evi” (Zufluchtswohnungen) bulunuyor. Berlin’de bulunan sığınak sayısı 6, kaçış dairesi sayısı ise 8. Tüm Almanya genelinden ulaşılabilir olan ve 7/24 aktif olan Ulusal Acil Yardım Hattı (Hilfetelefon Gewalt an Frauen) yanında eyaletlerin ayrı danışma hatları mevcut ve Almanya genelinde yaklaşık 140 adet acil yardım hattı bulunuyor. Berlin’de ise özel olarak 2 acil yardım hattı bulunuyor.

Nüfusu 8,6 milyon olan ve 9 eyaletten oluşan Avusturya’da Şiddete Karşı Koruma Yasası (Gewaltschutzgesetz) 1997 yılında çıktı.² Avusturya’da 30 sığınak ve “Frauenhelpline” adında, 7/24 ücretsiz destek veren Ulusal Kadın Acil Yardım Hattı bulunuyor. Frauenhelpline aynı zamanda işitme engelliler için SMS acil destek hattı da sunuyor. Ayrıca eyaletlerde yerel belediyelere ait acil hatlar mevcut. Aile içi şiddete karşı müdahale merkezleri, cinsel istismar, taciz ve tecavüze karşı danışma merkezleri, göçmen kadınlar için dayanışma merkezleri, zorla evlendirilme mağdurları dayanışma merkezleri ve sığınağı, kadın ticareti mağdurları müdahale merkezi ve sığınağı ile kadına yönelik şiddet konusunda destekler veriliyor.³

Nüfusu 9,3 milyon olan İsveç’te kadına yönelik şiddeti önlemeye ilişkin ilk yasa 1998 yılında çıktı. 2005 yılında cinsel suçları kapsamına alan bir yasa çıkarıldı ve 2011 yılında ısrarlı takip suç olarak tanımlandı. İsveç’te cinsiyet eşitliğiyle ilgili esas çalışmaları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı yürütmekteyse de diğer tüm bakanlıklar da cinsiyet eşitliğini sağlama perspektifiyle ve cinsiyet eşitliğini anaakımlaştırma amacını kapsayacak şekilde çalışmakla yükümlü. Ayrıca hayatın tüm alanlarında eşitliğin sağlanması amacıyla kurulan ve Ayrımcılık Yasağı’nın ihlali kapsamındaki şikâyetleri denetleyen Eşitlik Ombudsman’ı mevcut⁴. İlk sığınanın 1978 yılında kurulduğu İsveç’te 180 sığınak var. Ayrıca bağımsız sığınakların üye olduğu çatı örgütlenmeleri mevcut.⁵

Proje kapsamında Stockholm’de 4, Viyana’da ve Berlin’de 3’er kurum ziyaret edilerek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildi.

1 <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/service/publikationen/bericht-der-bundesregierung-zur-situation-der-frauenhaeuser--fachberatungsstellen-und-anderer-unterstuetzungsangebote-fuer-gewaltbetroffene-frauen-und-deren-kinder/80630>

2 <http://www.aoeff.at/index.php/gesetze-zum-schutz-vor-gewalt>

3 Tamar Çıtak, “Ev İçi Şiddete Müdahale, İşbirliği, Koordinasyon”, 2010’larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye’den ve Avrupa’dan Deneyim Paylaşımları Konferansı, www.morcati.org.tr, Temmuz 2017, s. 8

4 <https://sweden.se/society/gender-equality-in-sweden/>

5 Zozan İnci, 2010’larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları, s. 44.

Ziyaret Edilen Kurumlar		
Ülke	Şehir	Ziyaret Edilen Kurum
İsveç	Stockholm	Alla Kvinnors Hus (Tüm Kadınların Evi)
		Kvinnors Nätverk (Kadınlar Arası İletişim Örgütü)
		Origo
		Roks-Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (İsveç Ulusal Kadın Sığınakları Organizasyonu)
Avusturya	Viyana	Der Verein Wiener Frauenhäuser (Viyana Kadın Sığınakları Derneği) - Kadın Dayanışma Merkezi - Sığınaklar - Sığınak Sonrası Destek Birimi
		Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie (Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi)
		Frauenförderung und Koordinierung von Frauenangelegenheiten/Frauenabteilung der Stadt Wien (Viyana Belediyesi Kadın Dairesi)
Almanya	Berlin	2 Autonomes Frauenhaus Berlin (Berlin 2. Otonom Kadın Sığınağı)
		Papatya anonyme Kriseneinrichtung für Mädchen und junge Frauen mit Migrationshintergrund (Papatya Göçmen Kökenli Genç Kızlar için Anonim Kriz Evi)
		Bora Frauenprojekte (Bora Kadın Sığınağı)

Alla Kvinnors Hus (Tüm Kadınların Evi), İsveç: 1978’de kurulmuş bir kadın örgütlenmesi olan Tüm Kadınların Evi, şiddete uğrayan kadınlar için dayanışma merkezi ve sığınak çalışması yürütüyor; 16 çalışan, 50 aktif gönüllü ve 550 üye ile destek veriyor. Sığınak olarak kullanılan 24 oda/dairesi bulunuyor. Tüm Kadınların Evi, öğrenci, öğretmen, polis, politikacı gibi farklı gruplara yönelik seminerler düzenliyor. Bu çalışmaları için yerel yönetimlerden yıllık bütçe alınmakta.

www.allakvinnorshus.org

Kvinnors Nätverk (Kadınlar Arası İletişim Örgütü), İsveç: Kadınlar Arası İletişim Örgütü’nün temeli, 1990’ların sonunda feminist bakış açısıyla yürütülen ve Farsça yayınlanan “Kadınların Sesi” isimli bir radyo programıyla atıldı. Programı arayarak şiddete maruz kaldığını ve ne yapabileceği konusunda bilgi almak istediğini söyleyen göçmen kadınların ihtiyaçları doğrultusunda önce bir destek ağı kuruldu (1994). Kadınlar Arası İletişim Örgütü bir kadın örgütlenmesi ve töre, namus baskısı ve şiddetine maruz kalan kadın ve gençlere danışma ve sığınak desteği sağlıyor. 12-20 çalışanı, 30 aktif gönüllüsü bulunan ağ, şiddeti meşrulaştıran kültürel ve dini inançlarla mücadele etmekte, okullar, polisler, sosyal hizmet çalışanları gibi gruplara atölyeler düzenlemekte. Çalışmaları için, yerel yönetimler ve İsveç Miras Fonu tarafından süresiz olarak bütçe sağlanıyor. www.kvinnonet.org

Origo, İsveç: Origo danışman, ebe ve polislerin bir arada çalıştığı, yerel yönetimler ve kamu kurumlarının işbirliği ile 2013'te ortaya çıkan bir kurum. Töre/namus baskısı ve şiddetine maruz kalan 13-26 yaş arasındaki gençlere yönelik faaliyetler yürütüyor. Genç kız ve erkeklere, telefonla ya da yüz yüze görüşme yoluyla destek ve danışmanlık sağlıyor, okullarda namus konusunda farkındalık artırma seminerleri düzenleniyor, zorla evlendirilme ve kadın sünneti konularında polis ve okullar başta olmak üzere sosyal hizmet ve sağlık çalışanları gibi gruplara danışmanlık sağlıyor, seminer ve atölyeler yürütülüyor. www.origostockholm.se

Roks (İsveç Ulusal Kadın Sığınakları Organizasyonu), İsveç: Roks İsveç'teki kadın sığınaklarını bir araya getiren, 1984 yılında kurulmuş ulusal bir çatı örgütlenmesi. Üye sığınakların kapasitesinin artmasını destekliyor, deneyim paylaşımı için imkân oluşturuyor, talep ve deneyimlerini politikacılarla paylaşıp lobicilik faaliyetleri yürütüyor. İsveç'teki yaklaşık 100 kadın ve genç kadın sığınağı Roks'a üye ve bu rakam ülkedeki toplam sığınakların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Roks, yalnızca kadınlarla çalışan, feminist bir bakış açısıyla kadına yönelik şiddetin her biçimini sonlandırmayı hedefleyen bir örgütlenme. Cinsel taciz ve saldırı, pornografi, seks işçiliği, kadın ve çocuk ticareti, kadın sünneti, yaşlı kadınlara yönelik şiddet, lezbiyen ilişkilerde şiddet örgütün hedef aldığı konular arasında bulunuyor. Roks, bu konulara ilişkin kamuoyu oluşturmak için yayınlar çıkarıyor ve üye sığınaklardan ilgili istatistikleri toplayarak raporlar hazırlıyor. Örgütün çalışmaları için gerekli bütçe ise devlet tarafından sağlanıyor. www.roks.se

Der Verein Wiener Frauenhäuser (Viyana Kadın Sığınakları Derneği), Avusturya: Viyana Kadın Sığınakları Derneği, şiddete maruz kalan kadın ve çocuklara sığınak ve dayanışma desteği veren 1978'de kurulmuş bir dernek. Derneğe bağlı 4 sığınak, bir kadın dayanışma merkezi, 24 saat açık olan bir acil destek hattı ve bir sığınak sonrası destek birimi bulunuyor. Derneğin sığınakları 175 kadın ve çocuk kapasitesine sahip. Sığınak sonrası destek ise 54 kadının kalabileceği düşük ücretli apartman daireleri şeklinde sağlanıyor. Kadın dayanışma merkezinde ücretsiz sosyal, hukuki ve psikolojik destek veriliyor. Aynı zamanda şiddete maruz kalan kadınlara ve kamuoyuna yönelik güçlü farkındalık artırma kampanyaları olan dernek, kadınları güçlendirme, bağımsız ve bireysel hayat kurma konusunda destekleme, kadınların istek ve kararlarına saygı ilkeleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürmekte. Çalışmaları için bütçe, yerel yönetimler ve devlet tarafından sağlanıyor. www.frauenhaeuser-wien.at

Interventionsstelle Gegen Gewalt in der Familie (Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi), Avusturya: Merkez, 1997 yılında yasa koyucular ve feminist kadın örgütlerinin birlikte çalışarak çıkardığı Şiddete Karşı Koruma Yasası kapsamında kuruldu. Polisin bu yasaya dayanarak şiddet uygulayana uzaklaştırma cezası verdiği hanelerde ev içi şiddete veya ısrarlı takibe maruz kalan kadınla iletişime geçerek, proaktif bir yaklaşımla psiko-sosyal ve hukuki destek sağlıyor. Çok kültürlü bir yapı içinde 30 personeliyle çalışan merkezin polis, iş ve işçi bulma kurumu, sosyal yardım gibi alanlarda çalışan devlet kurumlarıyla yakın bir işbirliği var. Merkez gizlilik ilkesine bağlı ve kadın odaklı bir yaklaşımla ücretsiz destek sağlıyor ve polis teşkilatı başta olmak üzere çeşitli devlet kurumlarının personeline kadına yönelik şiddet konusunda eğitimler veriyor. Merkezin çalışmaları için devlet tarafından süresiz olarak bütçe sağlanmakta. Merkez Avusturya'da her eyalette bir tane olmak üzere toplam sayısı 9 olan merkezden biri. www.interventionsstelle-wien.at

Frauenförderung und Koordinierung von Frauenangelegenheiten/Frauenabteilung der Stadt Wien (Viyana Belediyesi Kadın Dairesi) Avusturya: Toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele etmek, cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadınları ve genç kızları güçlendirmek, kadınlar için özel hayatta ve iş hayatında eşit fırsatlar yaratmak,

kadınlar için eşit ücret politikası gütmek hedefleriyle 1992 yılında Viyana Belediyesi tarafından kuruldu. Birime bağlı olarak çalışan bir dayanışma merkezi, 24 saat açık olan bir acil destek hattı, hibe ve araştırma bölümleri mevcut. 13 personeli olan Daire, şiddeti önleme ve şiddete uğrayan kadınları koruma ilkeleri doğrultusunda sosyal, psikolojik ve hukuki destek sunmakta, lobicilik faaliyetleri yürütmekte, araştırma projeleri yapmakta, raporlar hazırlamakta, çeşitli farkındalık artırma kampanyaları ve atölyeleri düzenlemekte. Bu birim aynı zamanda kadın örgütlerine de bütçe sağlamakta. www.wien.gv.at

2 Autonomes Frauenhaus Berlin (Berlin 2. Bağımsız Kadın Sığınağı), Almanya: 1979'da feminist bir yaklaşımla kurulan 2. Bağımsız Kadın Sığınağı, bağımsız kadın hareketinin bir parçası. Sığınakta, kadın ve çocukların kendi belirledikleri şiddetten uzak bir yaşam planı oluşturmaları için dayanışma kuruluyor, çok kültürlü bir yapı içinde ayrımcılık yapmamak, kadının bireysel karar almasını ve bağımsızlığının gücünü hatırlamasını sağlamak hedefleniyor. Aynı zamanda sığınak, politik bir olgu olarak şiddet, şiddetin kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri, kadınların bağımsız karar alma hakları gibi konularda farkındalık artırma çalışmaları yapıyor. 9 çalışanı olan sığınakta 60 kadın ve çocuk kalabiliyor. www.frauenselbsthilfe-berlin.de/index.html

Papatya Anonyme Kriseneinrichtung für Mädchen und junge Frauen mit Migrationshintergrund (Papatya Göçmen Kökenli Genç Kızlar için Anonim Kriz Evi), Almanya: Papatya, 1986'dan bu yana, 13-21 yaş arası göçmen kız çocuk ve genç kadınlara sığınak desteği sağlayan bir kadın örgütü. Töre/namus baskısı, zorla evlendirilme, aile içinde cinsel veya fiziksel şiddet, cinsel yönelimi nedeniyle aile baskısı gibi şiddet biçimlerine karşı mücadeleye odaklanıyor. Kız çocukları ve genç kadınların yeni bir hayat planı oluşturabilmek için sığınakta güvenli biçimde kalabilmeleri, bu süreçte sosyal, psikolojik ve hukuki destek alabilmeleri sağlanıyor. Aynı zamanda Papatya'nın, kız çocuk ve genç kadınlara yönelik bir online danışmanlık sistemi bulunuyor. Etkinlikler arasında zorla evlendirme, töre/namus baskısı ve şiddeti, insan hakları, şiddet ve güvenlik gibi konularda önleyici ve farkındalık artırıcı çalışmalara ve projelere de yer veriliyor. Papatya'nın bütçesinin büyük bir kısmı devlet tarafından sağlanıyor. <http://www.papatya.org/en/index-en.html>

Bora Frauenprojekte (Bora Kadın Sığınağı), Almanya: Bora Kadın Sığınağı, şiddete uğrayan kadın ve çocuklara destek veren, 1990 yılında kurulmuş feminist bir kadın örgütlenmesi. Bora'nın kadın ve çocukların şiddetten uzaklaşması ve şiddetin önlenmesi hedefleriyle kurduğu 24 saat açık acil destek hattı, kadın danışma merkezi, online danışmanlık sistemi ve kadın sığınağı bulunuyor. Kadın danışma merkezinde kadınlara sosyal, hukuki destekler veya grup terapisi desteği sunulmakta. 24 odası ve 11 personeli olan sığınakta çoğunlukla göçmen kadınlar kalıyor. Çocuklar sığınakta kaldıkları süre içinde eğitim desteği alabiliyorlar. Bora'nın temel giderleri Berlin Senatosu'nun Uyum, Kadın ve Emek Departmanı tarafından karşılanıyor. www.frauenprojekte-bora.de

II.Bölüm

Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Kadın Örgütleri-Devlet Arasındaki İlişki

Kadın örgütlenmelerinin devletle kurdukları ilişkiler geniş tartışmaları da beraberinde getirir. Patriarkal kurumların içinde yer almak, bu kurumlara eleştirel yaklaşmayı güçleştirir, dahası feminist söylemlerin bu kurumların patriarkal niteliğini örtmesi riski içerir. Neoliberal devlet politikalarının hizmetlerle ilgili alanları özelleştirmesi ve ucuz emek gücü oluşturabilmek için sivil toplumdan yararlanmaya çalışması ise kadın örgütlenmelerinin devletle kurdukları ilişkilerde yeni güçlükler ortaya koymakta.

Feminist literatürdeki bu tartışmaların özellikle kadına yönelik şiddet alanında mücadele eden ve devlet kurumları ile günlük pratikte sıklıkla karşı karşıya bulunan kadın örgütlenmeleri bakımından ne kadar aydınlatıcı olduğu ortada. Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi devletle farklı türlerde ilişkilensiz yürütmenin mümkün olmadığı, devletin patriarkal yüzü ile sıklıkla karşılaşıldığı, buna karşı dayanışma ihtiyacının gündemden düşmediği koşullarda günlük pratik, feminist literatürdeki tartışmalara da derinlik katmakta.

Türkiye’de kadın hareketinin farklı devlet kurumlarıyla nitelik olarak birbirinden farklılık gösteren işbirliği deneyimleri bulunuyor. İkinci dalga feminist hareketin yükselişinin hemen ardından kurulan (1990) Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) etki alanı sürekli olarak sınırlandırılmaya çalışılsa bile feministlerin devlet kurumlarıyla ilişkileri bakımından yeni tartışmaların önünü açtı. Sığınakların açılması yerel yönetimlerle ilişkileri gündeme getirdi, Kadın Dayanışma Vakfı Türkiye’deki ilk sığınaklardan birini Altındağ Belediyesi işbirliği ile 1993 yılında açtı. 90’lı yıllarda Avrupa Birliği tarafından ya da üye ülke devletlerinin bazıları tarafından finanse edilen projeler, kamu kurumlarıyla başka bir ilişkilensme biçimini politik alana taşıdı.

2000’li yılların başında kadın hareketi tarafından yürütülen iki büyük kampanya, Medeni Kanun (2001) ve Türk Ceza Kanunu (2004) kampanyaları, kadın-erkek eşitsizliğini açıkça dile getiren birçok hükmün kadınlar lehine değişimini sağladı. Bu süreçte kampanyanın gücünü arkasına alan bir grup feminist hukukçu da Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile müzakereler yürüttü.

Mor Çatı yasal değişikliklerle ilgili kampanya ve müzakere süreçlerine aktif katıldı. TCK Kadın Platformu içinde yer aldı. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un hazırlanması sürecinde, Mor Çatı’nın da içinde bulunduğu 256 kadın örgütü Şiddete Son Platformu adı altında bir araya geldi. Plat-

form üyesi kadın örgütlerinden bir grup temsilci, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile 6284 sayılı Kanun'un yapım sürecinde ortak bir çalışma yürüttü. Yasalaşma sürecine feminist hukukçuların sınırlı da olsa katılımı sağlandıysa da başta yasanın adı ve şiddet önleme merkezleri ile ilgili belirsizlikler olmak üzere birçok itiraz noktası hükümet tarafından dikkate alınmadı.

2005 yılında Mor Çatı'nın ilk kez bir devlet kurumunun, Beyoğlu Kaymakamlığı'nın desteği ile yürüttüğü sığınak faaliyeti, Vakıf'ın hükümetin kadınlarla ilgili politikalarına karşı geliştirdiği eleştirel tutum nedeniyle Kaymakamlık tarafından durduruldu. Şişli Belediyesi'nin yerel bir yönetim birimi olarak sığınak faaliyetine verdiği kısmi destek ise politik bir müdahale ile karşılaşılmaksızın 2009 yılından bu yana sürmekte.

Türkiye'de kamu kurumlarından maddi destek sağlamanın handikabı çoğu zaman, verilen maddi desteğin bağımsız ve feminist politikalar uygulanması önünde engel oluşturması ve kısıtlamaları da beraberinde getirmesi. Devlet kurumlarının eleştirel yaklaşımı "tehlakeli" bulan geleneği sıklıkla karşımıza çıkmakta. Seçimle gelen belediye yönetimlerinde meydana gelen değişimler ise verilen desteğin sürekliliği önünde engel oluşturuyor.

Bu kitabın hazırlanması kapsamında ziyaret ettiğimiz İsveç, Avusturya ve Almanya'daki kadın örgütlenmeleri büyük ölçüde devlet kurumları tarafından fonlanmakta. Kadın örgütlenmelerinin feminist yaklaşımlarla sürdürdüğü sığınak ve dayanışma merkezi faaliyetlerine bu ülkelerde devlet kurumları tarafından destek verilmesi, feminizmin bu kurumlara etki edebildiğinin ve feminist hareketin devletle etkili bir işbirliği geliştirdiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Türkiye'de böyle bir olanak ise söz konusu değil. Kimi yerel yönetimler kadın örgütlenmelerine destek sağlasalar bile bunların kısmi ve geçici olduğu görülüyor. Avrupa Birliği gibi kamu fonlarından ise yine kısa süreli ve kısmi yararlanmak mümkün. Kuşkusuz örneklerle ele aldığımız İsveç, Avusturya, Almanya gibi ülkelerde kadın örgütlenmelerine düzenli fon sağlanmış olması, bu örgütlenmelerin üzerinde hiçbir kontrolün bulunmadığı anlamına gelmiyor. 2008'de yaşanan ekonomik krizde ilk kısıtlanan harcamaların kadınlara sağlanan fonlar olduğu biliniyor. Avrupa'daki kadın örgütlenmelerinin de devletin sağladığı finansal destek, örgütlerin bağımsızlığı ve feminist politikalar bağlamında tartışmalar yürüttükleri gözleniyor.

Örneğin İsveç'te bulunan çatı örgütü Roks, finansal kaynağının vatandaşların devlete ödediği vergiler olmasının bağımsızlıklarını sağladığını, özel kuruluşlardan alınacak bağış ve maddi desteğin bağımsızlıklarına zarar verebileceğini düşündüklerini belirtiyor. Viyana Aile İçer Şiddete Karşı Müdahale Merkezi'nin önemle üzerinde durduğu nokta ise kadına yönelik şiddetle mücadelede başarılı olabilmek için devlet politikalarının da bunu odağına alması ve kadın örgütlenmelerinin bu alanda uzman olarak kabul edilmesi. Nitekim yapılan ziyaretlerde, kadın erkek eşitliğini samimi bir devlet politikası olarak benimseyen, kadın örgütlerinin sahip olduğu deneyimleri ve yaklaşımları önemseyen ve bunlardan faydalanan devletlerin kadına yönelik şiddetle mücadelede daha etkin bir model oluşturabildiği gözlemlendi. Ziyaret edilen her üç ülkede de kadına yönelik şiddet konusunda çalışan tüm taraflar arasında mutlaka bir koordinasyon bulunduğunu görüldü.

Gerek kadın hareketinin burada hepsine değinemediğimiz, devletin farklı kurumları ile birlikte çalışma deneyimleri, gerekse Mor Çatı deneyimi bize şunu gösterdi: Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi hayatın her alanında karşımıza çıkan erkek egemenliğine karşı mücadelenin bir parçası olarak gördüğümüzde ve bunun için asıl olarak kadın dayanışmasını hedeflediğimizde, devletin farklı kurumlarıyla birlikte çalışmalar yapmak çok mümkün. Bu çalışmaları yaparken gücümüzü kadın dayanışmasından almak,

kendi sözümüzü oluşturabilmenin ve cesaretle savunabilmenin garantisi. Ayrıca kadın dayanışması bize kadınların çeşitlilik gösteren ezilme deneyimlerini yakından tanıma, bu deneyimlerin izini sürerek devlet mekanizmalarının işleyişini çok daha bütünlüklü kavrayabilme, kendi dar çalışma alanlarımıza kapanmama olanağı sağlar.

Bu perspektifle aşağıda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kamu kurumlarının ve kadın örgütlenmeleriyle yaptıkları ortak çalışmalara yer verildi. İşbirliği örnekleri, devlet kurumlarının faaliyetlere finansal destek sağlaması, yasaların değişim süreçlerinde birlikte çalışma, politikaların birlikte belirlenmesi, başvuran kadın ve çocukların güvenliği ve şiddetten uzaklaşması için koordinasyon gibi farklı biçimlerde ortaya çıkıyor.

► Kadınlar Arası İletişim Örgütü, İsveç

- Stockholm yerel yönetimine bağlı Kent Sosyal Hizmetler İdaresi, Stockholm İl İdare Kurulu ve İsveç Miras Fonu üzerinden destek alan Kadınlar Arası İletişim Örgütü çalışanları, devlet kurumlarının kendilerine destek sağlamasının, uygulanan politikaları eleştirmelerine engel olmadığını, uygulamada sıklıkla kamu kurumlarına eleştiri yönelttiklerini belirtiyorlar.
- Hem yetişkin kadınlarla hem de 18 yaş altındaki kız çocuklarıyla çalışan Kadınlar Arası İletişim Örgütü, Sosyal Hizmet Kurumu ile işbirliği içerisinde çalışıyor, sığınak ihtiyacı olan genç kızlar Sosyal Hizmet Kurumu tarafından buraya yönlendiriliyorlar.
- Güvenlik riskinin çok yüksek olması nedeniyle okula gidemeyen çocuklar için, sığınakta her gün bir öğretmenin ders vermesi sağlanıyor. Sığınakta buna ihtiyaç duyan bir çocuk bile olsa ilgili Bakanlık bu hizmeti yerine getiriyor.
- Polislere, sosyal hizmet çalışanlarına, öğretmenlere problemi nasıl fark edecekleri, hangi adımları atacakları, aileyle nasıl çalışacakları konusunda eğitimler düzenleniyor. Yakında internet üzerinden de eğitimlere başlanacak ve bu eğitimler başka dillere çevrilecek.
- Merkez, devlet kurumlarında çalışanlara telefon hattı üzerinden de danışmanlık desteği veriyor.

► Tüm Kadınların Evi, İsveç

- İsveç'teki en büyük sığınak olan Tüm Kadınların Evi'nin yıllık bütçesi, her yıl Stockholm yerel yönetimine bağlı Kent Sosyal Hizmet İdaresi'nden ve Ulusal Konsey'den talep edilerek temin ediliyor. Bunlar dışında bağışlar ve sponsorluklarla da kaynak sağlanıyor.
- Kadınlar, sığınakta kalmak için ödeme yapıyorlar ancak bu ödeme aslında sosyal hizmet kurumu tarafından yapılıyor. Sığınakta kalmak isteyen kadınlar öncelikle sosyal hizmet kurumuna başvuruyor, sosyal hizmetler de Tüm Kadınların Evi'ne ulaşıyor ve yer varsa kadının sığınakta kalmasını sağlıyor. Buna karşılık da sığınağa belirli bir ücret ödüyor. Tüm Kadınların Evi çalışanları, kendilerine doğrudan gelen başvuruları da maddi destek sağlanması için öncelikle sosyal hizmet kurumuna yönlendiriyorlar.

► Roks, İsveç

•Finansal olarak devlet tarafından desteklenen Roks'un en önemli aktivite alanlarından biri temsil ve lobicilik. Roks, her hafta sorun alanlarını Meclis'e taşıyor, bu bakımdan hükümetle sürekli iletişim halinde. Roks, aynı zamanda BM Kadının Statüsü Komisyonu'nda İsveç'i temsil eden, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı, müsteşarlar ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan delegasyonun üyesi.

► Origo, İsveç

•2013 yılında Stockholm'de polis, sağlık kurumu ve belediyelerin ortaklaşa başlattıkları bir proje olan Origo; başarılı olduğunun fark edilmesiyle süreklilik kazanmış. Bütçesinin yarısı polis teşkilatı ve sağlık kurumu tarafından, geri kalanı ise Stockholm'deki 26 belediye tarafından, her birinin kendi nüfusuna göre oranlanarak karşılanıyor.

► Viyana Belediyesi Kadın Dairesi, Avusturya

•Daire, bütçesi kapsamında Viyana'da bulunan kadın sığınaklarının, danışma merkezlerinin, 30 kadın örgütünün ve yaklaşık 40 adet küçük ölçekli projenin fonlanmasını sağlıyor.

•2012 yılı verilerine göre, Daire'nin 9.237.000 Euro olan bütçesinin % 51'i kadın sığınakları, % 26'sı projeler, araştırma, basılı malzemeler ve tanıtım, % 22'si önleyici çalışmalar, % 1'i ise küçük proje fonu olarak kullanılmış.

► Viyana Kadın Sığınakları Derneği, Avusturya

•Viyana'daki en büyük kadın örgütlenmelerinden biri olan Viyana Kadın Sığınakları Derneği'ne ait 7/24 acil yardım hattı ve danışma merkezi, 4 sığınak ve 52 sığınak sonrası destek evinin giderleri, Viyana Belediyesi Kadın Dairesi tarafından karşılanıyor.

► Viyana Aile İç Şiddete Karşı Müdahale Merkezi, Avusturya

•Her eyalette bulunan toplam 9 Aile İç Şiddete Karşı Müdahale Merkezi, kadın örgütleri tarafından yürütülüyor ve %50 Kadın Bakanlığı, %50 İç İşleri Bakanlığı tarafından finanse ediliyor. Bunun yanında ceza davalarında vekillik yapıyor ve bunun ücreti Adalet Bakanlığı'ndan alınıyor. Boşanma, velayet gibi davalar için Adli Yardım'dan avukat talep edebilen Merkez, devlet tarafından resmi olarak tanınmış, devletin finanse ettiği, bağımsız bir STK. Devlete rapor verme yükümlülüğü olmayıp devlet ile sözleşmeleri süresiz.

- Polis, şiddete maruz kalan kişiye yasal haklarını, acil hatların neler olduğunu, Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi'nin ne olduğunu ve merkezin kendisine destek olmak üzere ulaşacağını bilgisini bir bilgilendirme formu ile vermekte. Polis, şiddet olaylarında, faile ayak basma yasağı getirmesinin akabinde durumu Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi'ne bildiriyor ve Merkez'in çalışması başlıyor.

- Merkez'i finanse eden 2 bakanlık ile birlikte her yıl sistemin işleyen ve eksik taraflarının değerlendirilmesi yapıyor; gerekli hallerde doğrudan bakan ile görüşme yapılabilir.

- Yüksek risk barındıran özel vakalarda, polis, Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi ve Çocuk Müdahale Merkezi bir araya gelerek vakayı değerlendirmekte. Vakayı ilgilendiren diğer kurumlar ve kurumların ilgili personeli (hâkim vs.) de toplantıya katılım göstermekte.

► Bora Kadın Sığınağı, Almanya

- 1990 yılında kurulan Bora, 1991 yılında Berlin Senatosu'ndan fon almaya başlamış ve o dönemden beri Berlin Senatosu'nun Uyum, Kadın ve Emek Departmanı'ndan fon almaya devam ediyor.

- Almanya'da sığınakların finansmanları eyaletlere göre değişebiliyor. Berlin ve Hamburg'da bulunan sığınaklar kamu fonlarından yararlanıyor. Diğer bölgelerdeki sığınaklarda kadınlardan sığınakta kalmak için kira ödemesi istenebilir. Bu kira da kadınların sosyal hizmetlerden aldıkları destekten ödeniyor. Ayrıca Berlin'de her karakolda kadına yönelik şiddetten sorumlu bir kadın polis mevcut.

► Papatya Göçmen Kökenli Genç Kızlar için Anonim Kriz Evi, Almanya

- Papatya, "Devletin koruma altına alınmak isteyen çocuğu o an koruma altına alma hakkı" üzerinden başvuru alıyor. Papatya'ya başvuran çocuk koruma altına alınmak istiyorsa, Papatya da kabulünü yaparsa sığınağa yerleştiriliyor. Eğer devletin mesai saatleri dışında bir başvuru ise işlemler acil servis merkezi üzerinden yapılıyor. Sığınakta kalan herkesin bilgisi, çocuk oldukları için, devletle paylaşılıyor. 18 yaş altındaki çocukların velayeti ailede olduğu için aileye çocuğun koruma altına alındığını 24 saat içerisinde haber vermek zorundalar. Aileye çocuğun Gençlik Dairesi tarafından koruma altına alındığı, gizli bir yerde kaldığı ve bundan sonraki tüm işlemler için Gençlik Dairesi ile iletişime geçmeleri gerektiği bilgisi veriliyor. Eğer aile 18 yaş altındaki çocuğun sığınakta kalmasını kabul etmez ise Gençlik Dairesi hemen mahkemeye başvurarak çocuk için geçici velayet kararı çıkartıyor. Bu karar mahkemelerden hızla alınabiliyor.

III.Bölüm

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Mekanizmaları

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sürekli bir devlet politikası haline getirilmemiş olması, kamu kurumlarının yetki ve sorumluluklarını yerine getirmiyor olması, var olan yasaların uygulamasındaki eksiklikler kadına yönelik şiddetle mücadele alanında önemli sorunlar oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddet alanında bilgi ve deneyimi olan kadın örgütlerinin görmezden gelinmesi, marjinalize edilmesi ya da kapatılması, kadına yönelik şiddetle mücadeleye yeterli bütçe ayrılmaması yine bu alandaki mücadeleyi zayıflatmakta. Adında “kadın” ya da “cinsiyet eşitliği” ifadeleri geçmemekte olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın bütçesinin büyük kısmının sosyal yardımlara ayrıldığı görülüyor. 2016 yılı itibarıyla, Bakanlık teşkilatında kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için çalışmalarda bulunmakla görevli olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’ne ayrılan ödenek, Bakanlık’ın 24.799.651.000 TL. olan toplam bütçesinin yalnızca %0,038’ine karşılık geliyor.¹ 2013 yılı verilerine bakıldığında ise, 14.732.738.500 TL’lik Bakanlık bütçesinin %63’ünün Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’ne, %0,078’inin KSGM’ye ve %1,1’inin “Kadın Konukevleri”ne ayrılmış olduğu görülüyor.² Bu veriler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın genel bütçedeki payının artmış olmasına rağmen, kadına yönelik şiddetle mücadele için ayrılan kaynağın azalmış olduğunu açık şekilde göstermekte.

Bu bölümde, kadına yönelik şiddetle mücadelede destek mekanizmaları konusunda Türkiye’de yaşanan sorunlar ve ziyaret edilen ülkelerde gözlemlenen uygulamalara dört başlık altında yer veriliyor.

Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar

Türkiye’de, kadın hareketinin mücadelesiyle şiddete maruz kalan kadınları korumaya ve şiddeti önlemeye yönelik olumlu yasal düzenlemeler gerçekleşmiş olsa da, yasaların uygulanmasında ihlal ve ihmallerin olduğu görülmekte.

1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m.9 ve ASPB Faaliyet Raporu 2016, s.46 (2016 mali verilerinde kadın konukevleri ayrı bir kalem olarak belirtilmemekte)

2 Veriler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planı, “2013 Bütçe Tasarısı” bölümünden alınmıştır. <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/RwXEu+publication.pdf>

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girdi. Özel olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa sözleşmesi olma niteliğini taşıyan Sözleşme, bugüne kadar Türkiye dâhil Avrupa Konseyi üyesi 20 ülke tarafından onaylandı. Türkiye, Sözleşme'yi imzaya açıldığı 11 Mayıs 2011 tarihinde imzaladı, 14 Mart 2012 tarihinde ise onayladı.³

8 Mart 2012 tarihinde ise 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edildi. Kanun, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirleri düzenliyor.

Mor Çatı'ya başvuran kadınların deneyimi ve yapılan izlemelerde, birçok kurumun Kanun'da tanımlanan yetki ve sorumluluklarını çoğu zaman şiddete maruz kalan kadın ve çocukların yararına kullanmadıkları, kanun uygulamasında sıklıkla sorunlar yaşandığı görülüyor. Kadınlar, kolluk güçlerine başvurdıklarında yaşadıkları başlıca sorunlar olarak, kolluk güçlerinin hiçbir işlem yapmamaları, kadınlara şikayetçi olmamaları için baskı veya arabuluculuk yapmaları, hakları ile ilgili bilgi aktarmamaları, yargılayıcı ve aşağılayıcı davranışları aktarılıyor. Kolluk güçlerinin işlem yapmaması bu suçların savcılığa intikal etmemesi ve herhangi adli bir işlemin de başlatılamaması anlamına geliyor. Kanun'un 5. maddesine göre kolluk güçlerinin, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, şiddet uygulayan kişinin müşterek konut, okul, işyeri vb'den uzaklaştırılmasına karar verme yetkisi bulunmasına rağmen, kolluk güçlerinin çoğu zaman Kanun'da tanımlanan yetkilerini kullanmadıkları görülüyor. Kanun'un 8. maddesine göre tedbir kararının ilk defasında altı ay süreye kadar verilebileceği hükmü olmasına rağmen, tedbir kararlarının süresinin giderek kısaldığı, 1 ila 4 ay süreli verilen kararların ise şiddeti önlemekten uzak olduğu görülüyor. Yine Kanun'da yer alan gizlilik kararının verilmesi ve verilen kararın uygulanması konusunda da kadın ve çocukların can güvenliğini tehdit eden ciddi sıkıntılar yaşandığı gözlemleniyor.⁴

► Şiddete Karşı Koruma Yasası, Avusturya

Avusturya'da kadına yönelik şiddetle mücadele etmeye yönelik olan Şiddete Karşı Koruma Yasası (Gewaltschutzgesetz) 1997 yılında yürürlüğe girdi. Yasa, devlet organları ve feminist kadın örgütleri ile birlikte yapıldı.

Yasa üç ayaktan oluşuyor:

- Polis şiddet olayının yaşandığı eve gittiğinde bir durum değerlendirmesi ve tehlike analizi yaparak faili evden uzaklaştırmak için 14 gün ayak basma yasağı verebiliyor. Ayak basma yasağı süresi, yasa yürürlüğe girdikten sonra iki kez iyileştirilerek 7-10 ve son olarak 14 gün olarak belirlenmiş. Ayak basma yasağı vermek için kişiler arasında akrabalık ilişkisi olmak zorunda değil. Polis tarafından yasağın verildiği andan itibaren 3 gün içerisinde ayak basma

3 <http://www.ankarabarosus.org.tr/siteler/ankarabarosus/tekmakale/2015-4/7.pdf>

4 Detaylı bilgi için: Türkiye'de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu, Mor Çatı Yayınları, Mart 2016, s. 48-74 <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/364/erkek-siddetilemucadele%20mekanizmalarini-izleme-raporu.pdf>

yasağına uyulup uyulmadığının en az bir kere kontrol edilmesi gerekiyor. Ayak basma yasağının verilebilmesi için bir şiddet olayının gerçekleşmiş olması gerekmiyor, şiddete uğrama tehlikesi varsa da bu yasak uygulanıyor. Kadın mahkemeye başvurarak bu yasağı 28 güne kadar uzatabiliyor. Mahkeme bu 28. güne kadar tedbir kararını çıkarmak zorunda. Polis failin elinden konutun anahtarını alıyor, yasağın geçerli olduğu mekân ve çevresini belirliyor ve faile bildiriyor. Uzaklaştırılan kişiye kişisel belgelerini, kıyafetlerini ve işi için gerekli olan eşyalarını alma imkânı veriliyor. 12 yaşından küçük çocuklar direkt mağdur olmuşlarsa, yasak konutun haricinde çocuğun okulu veya kreşine de konuluyor. Yasaya göre polis konulan ayak basma yasağını en geç 48 saat içerisinde Müdahale Merkezi'ne bildirmek zorunda. Polis bildirimleri son yıllarda elektronik posta yoluyla en geç yarım saat içerisinde merkeze ulaştırılıyor.

•Geçici koruma ve tedbir kararı kadının dilekçe ile başvurmasıyla çıkarılıyor. Yasanın içerisinde ısrarlı takipten korunma da var. Aynı evde yaşayan kişiler için 6 ay olan süre, ayrı evlerde yaşayanlar için bir yıl olarak belirlenmiş. Yasak ihlal ediliyorsa tedbir kararı uzatılabilir. Koruma kararı konut ve çevresi, sokak çevresi, kaldırım, apartman bahçesi, giriş, garaj gibi diğer mekânlar, okul, kreş, işyeri gibi yerler ve şahsen karşılaşma gibi her türlü irtibat yasağını kapsıyor. Bunun tüm Avusturya için geçerli olmasının yanı sıra, mağdur Avrupa Birliği içinde dolaşıyorsa dilekçeyle tüm AB için de geçerli olması sağlanabilir.

•Yasanın üçüncü ayağı ise Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezleri. Yasa ile şiddete maruz kalan kişiye ayak basma yasağının devamı olan hukuki tedbirler ile ihtiyacı olan desteklerin ve önlemlerin belirlenip koordine edileceği Aile İçi Şiddete Müdahale Merkezleri kurulması sağlandı. Her eyalette bir tane olmak üzere toplam 9 müdahale merkezi bulunuyor. Avusturya'nın nüfusunun 8,611 milyon olduğu düşünüldüğünde her bir milyona yakın kişiye bir müdahale merkezi düşüyor.

Acil Yardım Hatları ve Dayanışma Merkezleri

Türkiye'de, kamu kurumlarına bağlı, kadına yönelik şiddet alanında destek veren ayrı bir acil telefon hattı bulunmuyor. 7 gün 24 saat hizmet veren ASPB'ye bağlı Alo 183-Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Danışma Hattı bu ihtiyacı karşılamaktan uzak. Alo 183, sadece kadına yönelik şiddet konusunda değil, çocuklar, engelliler, yaşlılar, acil vakalar vb. konularda da çağrı aldığından; sorunları ve ihtiyaçları birbirinden farklı olan gruplara aynı anda destek vermeye çalışılması, şiddete maruz kalan kadınlara ihtiyaç duyulan desteğin verilememesine neden oluyor. Görevli personelin kadına yönelik şiddet alanında uzman olmaması da kadınların eksik veya yanlış bilgilendirilmesi ve ihtiyaç tespitleri yapılmadan kolluk güçlerine yönlendirilmeleri sonucunu doğuruyor. Bunun dışında kadın örgütleri tarafından yürütülen 7/24 ya da günün belli saatlerinde destek veren hatlar bulunuyor.

Dayanışma merkezlerine ilişkin yasalara ve ilgili mevzuata göre bu hizmetleri sağlayan başlıca kurum olan ASPB'ye bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), 6284 sayılı Kanun'un 14-15. maddesi ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik'te şu şekilde tanımlanıyor: "ŞÖNİM gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını tek kapı sistemi ile yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, insan onuruna yaraşır etkili ve süratli hizmet sunumu sağlayan, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı merkezlerdir."

Türkiye genelinde 49 ilde hizmet veren ŞÖNİM'lerin sayısı, Türkiye gibi 81 ile ve yaklaşık 80 milyon nüfusa sahip bir ülke için oldukça yetersiz. Her ilde bir ŞÖNİM'in olması gerektiği gibi; İstanbul gibi nüfus yoğunluğu çok fazla olan şehirlerde birden fazla ŞÖNİM'in olmasına ihtiyaç duyuluyor. ŞÖNİM'ler mevcut halleriyle, şiddetten uzaklaşmak isteyen kadınların ihtiyaçlarını karşılayamayan, yeterli uzman personeli olmayan ve erişilebilirlik sorunları olan merkezler konumundalar. Yönetmelik'te "tek kapı sistemi" denilmesine rağmen sığınak desteği almak isteyen kadınlar "güvenlik" gerekçesiyle öncelikle kolluk kuvvetlerine yönlendiriliyorlar. Kadınlar ŞÖNİM'i 24 saat arayabilseler de her zaman destek alabilecekleri bir uzman olmadığı için desteğin 7/24 verilemediği görülüyor. ŞÖNİM'lerden mesai saatleri dışında destek alınabilmesinin yolunun, kolluğa başvurmak, kolluk tarafından da "icapçı" olarak adlandırılan nöbetçi kişinin aranması olduğu görülüyor. Kamu sağlık çalışanlarının 7/24 hizmet vermesini sağlamak için uygulanan bir sistem olan icapçılık, icapçının evinde veya bağlı bulunduğu kuruma kolaylıkla ulaşabilecek bir yerde bulunması ve kendisine ihtiyaç duyulduğunda en geç 1 saat içerisinde bu çağrıya yanıt vermesi esasına dayanıyor.⁵ ASPB'de sürdürülen "icap" sistemi, başvuran kadınların sosyal hizmetten sorumlu kişi ile ancak kolluk güçleri aracılığıyla görüşebileceği anlamına geliyor.⁶

Türkiye'de kadınlara ve çocuklara yaşadıkları şiddet sebebiyle sosyal, hukuki ve psikolojik destekler veren az sayıdaki kadın danışma/dayanışma merkezi bağımsız kadın örgütlerine ya da belediyelere bağlı çalışıyor. Çoğunlukla mesai saatleri içerisinde destek verildiğinden kadınlar ya kolluk güçlerine başvurmak ya da beklemek durumunda kalıyorlar. Çoğunlukla "Aile Danışma Merkezi" olarak kadınlara yönelik hizmet vermeyi amaçlayan belediyelerin ise aileyi öncelikledikleri, doğrudan kadından yana bir politika benimsemedikleri, ailenin korunması ve devamlılığını esas aldıkları görülüyor. Buna ek olarak Türkiye'de 20 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen Olağanüstü Hal döneminde birçok kadın örgütü ve kadın danışma merkezinin kapanmasının da, kadınlara verilen desteklerin azalmasına, hatta bazı şehirlerde durma noktasına gelmesine neden olduğu görülüyor.

► Viyana Belediyesi Kadın Dairesi, Viyana

- Daire bünyesinde 1996 yılında faaliyete geçen 24 Saat Kadınlara Yönelik Acil Yardım Hattı cinsel, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmış kadınlara ve genç kızlara 365 gün 24 saat ücretsiz sosyal, hukuki ve psikolojik danışmanlık ve refakat desteği veriyor. 2015 yılında 6.689'u telefonla, 1.151'i yüz yüze ve 935'i online olmak üzere 8.775 kişiye danışmanlık verilmiş olan hatta; sosyal çalışmacı, psikolog ve avukat olmak üzere 9 danışman ve 4 idari personel görev yapıyor.

► Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi, Avusturya

- Merkezin çalışma saatleri, hafta içi 8:30-20:00, cumartesi günü 8:30-13:00 arası. Merkez pazar günü ve resmi tatillerde de açık ve personel bu günlerde nöbet usulü çalışıyor.

5 http://mevzuat.kamunet.net/mmd/tuzukler_htm/k/Kamu_saglik_calisanlari_icapci_calisma_esaslari_tuzugu.html

6 <https://www.morcati.org.tr/tr/327-yeni-siddet-onleme-ve-izleme-merkezleri-aciliyor-mu>

•Merkezde 30 danışman, halkla ilişkiler sorumlusu ve sekreter çalışıyor. Merkezdeki danışmanlar Almanca, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça, Türkçe, Farsça, Ermenice, Gürcüce, Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça dillerinde hizmet verebiliyorlar. Diğer diller için ise tercüman sağlanabiliyor. Tercüman için ayrı bir bütçeleri bulunuyor. Merkezde gönüllü çalışan bulunmuyor.

•Polis, şiddet olayına ilişkin bilgiyi Merkez'e yolluyor ve Merkez şiddete maruz kalan kişiye ulaşıyor. Bu yönüyle pro-aktif olan Merkez kadına ulaşış kadının desteği nasıl kabul ettiğine bağlı olarak (telefonla ya da merkeze gelerek) çalışma yürütüyor. Merkeze kadınlar doğrudan başvurabiliyor ancak yoğunluklu olarak polisin bildirimi ile çalışıyorlar. Merkezin yılda ortalama 6.000 danışanı oluyor.

•Merkez, kadının güvenliğinin sağlanması bakımından hukuki olarak alınacak tedbirler ile ilgili bilgilendirme yapıyor, can güvenliği riski analizi ile değerlendirmeleri yapıp takibini gerçekleştiriyor. Mahkeme tedbir kararı için kadınla görüşmek istediğinde kadına refakat ediliyor, bunun yanında kadın Merkez'den kendisini hukuki olarak temsil etmesini talep edip vekâlet verebiliyor. Mahkeme masrafları yasanın mağdur hakları kapsamında ödeniyor, avukat ise Adli Yardımdan talep edilebiliyor.

•Merkez, kadının ihtiyacı olan konuyla ilgili (boşanma, göçmense oturma izni, iş yönlendirmesi, psiko-sosyal destek vs.) kurumlara ulaşış koordinasyonu sağlıyor. Merkez, iş ve işçi bulma kurumu, sosyal konutlar dairesi, sosyal yardım dairesi gibi kurumlarla irtibata geçiş ilgili destekleri kadın adına isteyerek desteklerin sağlanması sürecini hızlandırmakta. (İş ve işçi bulma kurumunda her şubede kadından sorumlu görevli bir kişi bulunuyor, böylece ilgili kişiyle doğrudan irtibat sağlanıyor.)

•Hukuki destek ve sosyal çalışma yapılan merkezde doğrudan psikolojik destek verilmiyor, psikolojik destek için yönlendirme yapılıyor.

•Merkez, ev içi şiddet ve ısrarlı takipten sorumlu. İsrarlı takip için de suç duyurusunda bulunulabiliyor ve tedbir kararı çıkarılabilir. Kadın, destek istemezse her danışman belli bir süre izleme yapıyor. İlk anda destek istemeyen kadınların sıklıkla izleme sonucunda destek istedikleri görülüyor.

•Merkezde çalışan danışmanlar düzenli olarak vaka ve takım süpervizyonu desteği alıyorlar. Bu desteği alabilmek için bürokrasi ile çok mücadele edildiği ancak şimdi sistemin oturduğu ve düzenli desteğin sağlandığı ifade ediliyor.

► Merkezın temel çalışma prensipleri:

•Şiddetin bahanesi yoktur, olamaz.

•Mağdur şiddete uğradığı için asla suçlanamaz. Şiddetin sorumlusu faildir.

•Devlet, sivil toplum kuruluşları ve toplum şiddetin durdurulması, cezalandırılması ve engellenmesinde ortak sorumluluk taşırlar.

•Şiddet yanlılarının şiddetsiz yaşam için destek alma hakları vardır. Şiddetin sonlandırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

- Ücretsiz danışma desteği verilmelidir.
- Gizlilik ilkesine her zaman öncelik verilmelidir.
- Mağdurun kendi kararlarını tayin hakkına saygı duyulmalıdır.
- Proaktif destekle danışma dayanışma verilmelidir. Yani mağdurun başvurmasını beklemek yerine, mağdura ulaşılmalı destek verilmelidir.

► Tüm Kadınların Evi, İsveç

- İsveç'teki en büyük sığınak olan Tüm Kadınların Evi'nin şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz olarak, telefonla ya da yüz yüze destek verdiği bir de danışma merkezi bulunuyor. Başvuran kadınlar dilerlerse, isim ya da kimlik numaralarını vermeden anonim olarak başvurabiliyorlar.
- Örgüt gönüllülerle çalışma yürütüyor. Gönüllü olmak isteyen kadınlar, haftada 1 gün, toplam 10 haftalık atölye çalışmasını tamamladıktan sonra danışma merkezinde gelen aramalara cevap verebiliyor.

► Kadınlar Arası İletişim Örgütü, İsveç

- Örgütün 18 yaş altı genç kız ve erkeklerin başvurabileceği, 09:00-22:00 saatleri arasında açık olan bir danışma hattı bulunuyor. Aile baskısı, namusa bağlı şiddet, töre, namus cinayeti, erkek/kız arkadaşı olduğu için ailesi tarafından baskı, dini farklılıktan dolayı erkek/kız arkadaşı kabul etmeme, aile tarafından ciddi bir kontrol, kısıtlama, zorla evlendirme gibi sebeplerle başvuran gençlerin %20'sini erkekler oluşturuyor.
- LGBTİ bireyler de başvuruyor ancak bu konuda profesyonel olarak çalışan örgüt RFSL'ye (Riksförbundet för Homosexuellas, Bisexuellas, Transpersoners och Queeras Rättigheter/İsveç Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transeksüel ve Queer Hakları Federasyonu) yönlendirme yapılıyor.
- Yetişkin kadınlar için ise ayrı bir danışma hattı mevcut. Başvuran kadınlara ev içi şiddet, boşanma, çocukların velayeti gibi konularda destek veriliyor. Örgütün özel olarak destek verdiği bir grup da, anlaşmalı evlilikler ya da zorunlu evlilikler nedeniyle İsveç'e gelen ve sürekli oturma izni alamadıkları için sorunlar yaşayan kadınlar.

► Origo, İsveç

- Stockholm'de özellikle göçmenler arasında töre baskısı ve cinayeti yaygın bir sorun olduğu için, töre baskısı ve cinayet riskiyle karşı karşıya olan 13-26 yaş arası genç kadın ve erkeklerle çalışıyor. Töre baskısına maruz kalan (kız kardeşini öldürmesi isteniyor, sevgilisinin ailesi tarafından ölümle tehdit ediliyor, zorunlu evliliğe maruz kalıyor, eşcinsel olduğu için baskı görüyor vs.) genç erkekler de Origo'dan destek alabiliyor. 2015 yılında Origo'ya 156 genç başvurmuş, bunların % 12'si erkek.

- Origo töre baskısına maruz kalan gençlerle çalışan meslek elemanlarına da danışmanlık veriyor. 2016 yılında gençlerle çalışan 370 meslek elemanı kendilerinden destek almış. En fazla arayanlar belediyelerden sosyal çalışmacılar oluyor.

- Temel hedefleri, gençlere profesyonel destek vermek, onları güçlendirmek, meslek elemanlarına danışmanlık vermek, bu alanda farkındalığı arttırarak kurumlar arası iş birliğini geliştirmek.

- Merkezin aralarında polis memuru, sosyal hizmet uzmanı ve ebe de olmak üzere ücretli çalışan 7 personeli var. (Polis memuru, mesleği gereği kayıt altına alma zorunluluğu bulunduğu için başvuran gençlerle görüşme yapmıyor. Onun görevi daha ziyade polislere yaptıkları görüşmelerde şiddeti nasıl yakalayacakları, görüşme yaparken nelere dikkat etmeleri gerektiği gibi konularda bilgi vermek.)

- Origo'ya başvuran genç, yüz yüze görüşme için merkeze gelemiyorsa (örneğin, ailesi tarafından okuldan çıkış ve eve geliş saati çok sıkı kontrol ediliyor olabiliyor) okuluna gidip okulda görüşme yapılabilir.

- Merkezin sığınağa yerleştirme yetkisi bulunmadığı için, sığınak talebinde bulunan gençleri sosyal hizmetlere yönlendiriyorlar. Bu gençlere, mekanizmaları daha iyi kullanabilmesi ve hakkını alabilmesi için bilgilendirme yapıyorlar, refakat edebiliyorlar, sığınakta kalırken de destek vermeye devam ediyorlar.

- Kendilerine başvuran gençlerden istemedikleri sürece isim talep etmiyorlar, ailelere bildirimde bulunmuyorlar.

Sığınaklar

Türkiye’de kadın sığınaklarının sayıları ve niteliklerine ilişkin sorunlar vardır.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla toplam nüfusu 79 milyon 814 bin kişi olan Türkiye Cumhuriyeti’nde, kadın nüfus ise 39 milyon 771 bin olarak açıklanmıştır.⁷ Aralık 2016 verilerine göre ise, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri ya da ŞÖNİM’lere sığınak ihtiyacıyla başvuru yapan kadınların “ilk gözlemlerinin yapıldığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği ve geçici kabullerinin yapılarak iki haftaya kadar kalabildiği” ASPB’ye bağlı 25 ilk kabul birimi 24 ilde hizmet vermektedir. 2016 yılı Aralık ayı itibarıyla, tüm Türkiye’de ASPB’ye bağlı 101 konukevi (sığınak), 2.647 kapasite; yerel yönetimlere bağlı 32 kadın sığınağı 741 kapasite; sivil toplum kuruluşlarına bağlı 4 kadın sığınağı ise 45 kapasite olmak üzere toplam 137 kadın sığınağı 3.433 kapasite ile hizmet vermektedir. 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu’nun 14. maddesinin a bendine göre, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için sığınak açmakla yükümlüdürler. Buna karşın, Türkiye’de Aralık 2016 tarihi itibarıyla nüfusu 100.000’i aşan 201 belediye mevcut olmasına rağmen belediyelere ait sadece 32 sığınak bulunmaktadır.⁸

7 Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 31.01.2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24638>

8 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele (2016-2020) Ulusal Eylem Planı, 2016, s.24-28, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/585d231c369dc55714513399/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20C5%9Eiddetle%20M%C3%BCcadele%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%202016-2020.pdf>

Türkiye’de nüfusa oranla bu kadar yetersiz olan sığınak sayısının artırılması, kadına yönelik şiddetle mücadelede öncelikli konulardan biridir. Öte yandan sığınaklarda kadın ve çocukları güçlendirmeyi hedefleyen çalışmalar yapılması ve sığınaklardaki çalışmanın niteliğinin geliştirilmesi de zorunludur.

Mor Çatı tarafından yapılan izleme çalışmalarında özellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın sığınaklarında, kadın ve çocukların şiddetten uzaklaşabilmelerini sağlayacak güçlendirici sosyal ve psikolojik çalışmanın yapılmaması nedeniyle kadınların ihtiyaç duydukları desteği alamadan sığınaktan ayrıldıkları görülüyor. Kamu kurumu ve belediyelere bağlı olarak faaliyet gösteren sığınakların çoğunda cinsiyet eşitliği perspektifi olmadan kurulan ilişki ve uygulanan hiyerarşik yöntemler kadın ve çocukları güçlendirme perspektifinden uzak. Almanya, Avusturya ve İsveç’te ziyaret ettiğimiz tüm kadın örgütleri toplumsal cinsiyete dair feminist analizi benimsemiş örgütler. Sadece kadın örgütleri değil örneğin Stockholm’deki Origo ve Viyana Belediyesi Kadın Dairesi gibi kamu kuruluşları da, erkek şiddeti ile mücadelede feminist bakış açısı ile destek veriyorlar.

Türkiye’de kadınların kamu sığınaklarına nasıl yerleştirileceklerini düzenleyen “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik’e göre, sığınak desteğine ihtiyaç duyan kadın ve çocuklar arasında ayrımcılıklar söz konusu. Yönetmelik’e göre 12 yaş üstü oğlan çocuğu veya engelli çocuğu olan kadınlar, 60 yaşın üzerindeki kadınlar, akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen kadınlar veya zihinsel engelli kadınlar sığınağa kabul edilmiyor. Yönetmelik’te “On iki yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar ile engelli çocuğu bulunan kadınlar ise, can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna istinaden, ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi halinde, kira ve iâsesi karşılanmak üzere bağımsız bir ev kiralanmak suretiyle barındırılması yoluna gidilir.” hükmü bulunmasına rağmen birçok vakada bu destekten yararlanılamadığı biliniyor. 60 yaşın üzerindeki kadınlar, akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen kadınlar veya zihinsel engelli kadınların ise uygun sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi hükmü bulunmasına rağmen, hem bu kuruluşlara yerleşim için verilen sürenin 2 yıla kadar uzadığı görülebilmekte, hem de merkezlerin adresleri açık olduğundan can güvenliği riski bulunmakta.⁹

Yönetmelik’in 8. madde 8. fıkrası gereği sığınakların engellilerin kullanımına uygun olması gerekir. Fakat İstanbul dâhil olmak üzere birçok ilde genel bir uygulama olarak bedensel engellilerin sığınaklara kabul edilmediği gerçeği ile karşı karşıyayız.

Sığınak kabulünde ayrımcılığa maruz kalan bir diğer grup da göçmen kadınlar. Özel-likle oturum izni olmayan kadınların sığınaklara kabul edilmediği, oturum izni olanların da kabulünde zorluklar yaşandığına tanık oluyoruz.¹⁰

Yönetmelik’te sığınakta kalış süresinin 3-6 ay olabileceği, gerekli hallerde bu sürenin uzatılabileceği hükmü yer almaktaysa da, bunun genellikle uygulanmadığı görülüyor. Oysa her kadının ihtiyaçları, kaynakları ve güçlenme süreci biriktir, dolayısıyla kadınların kurum desteğine ihtiyaç duyduğu süreler de büyük farklılıklar gösterir. Her kadın için geçerli standart bir süre belirlemektense kadınların güçlenme süreçleri dikkate alınmalı, sınırlandırılmış bir kalış süresi olsa da bu süreler dayanışma sürecinde sosyal çalışmacının desteği ile kadının ihtiyacına göre esnetilebilmeli.

9 Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu, s. 33, 34.

10 A.g.e., s. 35

Sığınak çalışmasının bir kadın dayanışma merkeziyle eşgüdüm içerisinde yürütülmesinin pek çok avantajı bulunuyor. Kadınların öncelikle kolluğa değil bu konuda uzman personele ulaşabilecekleri danışma merkezlerine başvurması ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, doğru desteklere yönlendirme ve sığınak kabulü yapılacaksa sığınak hakkında kadınla ön bilgi paylaşılması açısından önemli. Birçok kadın şiddet gördüğü evden ayrılmadan önce olduğu gibi ayrıldıktan sonra da hukuki tedbirlere ihtiyaç duyar. Tehdit sona erdiğinde ise ceza davası, boşanma, tazminat, velayet, babanın görüş hakkı gibi konularda bilgi sahibi olmak kadınların elini güçlendiriyor. Bu sebeple hem danışma merkezlerinden hem de sığınaklardan destek alan kadınlar için hukuki destek elzem. Kadınlar haklarını ve seçeneklerini öğrendikçe güçlenir ve kendilerine en uygun adımları atarlar. Görüştüğümüz kurumlardan Bora Kadın Sığınağı, Tüm Kadınların Evi, Kadınlar Arası İletişim Örgütü ve Viyana Kadın Sığınakları Derneği'nin sığınaklarının yanı sıra danışma merkezleri var ve sığınakta kalan kadınlara merkezlerindeki avukatlar hukuki destek veriyorlar. Mor Çatı'da da gönüllü avukatlar hem dayanışma merkezine başvuran hem de sığınakta kalan kadınlara hukuki destek veriyor, yasal olarak izlenebilecek yolları sunarak kadınların haklarını kullanabilmelerine destek oluyorlar.

Ziyaret edilen sığınakların tümünde, gizlilik, güvenlik, şiddetsizlik, kadından yana taraf olma, hiyerarşik ilişki kurmama gibi en temel uygulama ve kurallar geçerli. Bunların dışındaki, toplu yaşama dair kurallar, gönüllülerle çalışma, personelin 24 saat sığınakta kalması, sığınak desteğinin ücretsiz verilmesi ya da sosyal hizmetler üzerinden kira ödemesi alınması, sınırlı sayıda da olsa erkeklere de sığınak desteği verilmesi gibi konularda, her sığınanın kendi öznel durumuna ve deneyimine göre zaman içinde geliştirilmiş ve birbirinden farklılaşan uygulamalar olduğu görülüyor. Sığınakta kalan kadınların gündelik işleyleştiren, mekânın gündelik temizliğinden, çocuklarının bakımından sorumlu olmaları ziyaret ettiğimiz sığınaklarda prensip olarak benimseniyor. Özellikle Berlin 2. Otonom Kadın Sığınağı ve Bora Kadın Sığınağı'nda yaptığımız görüşmelerde sığınakta sorumluluk almanın kadın ve çocukları güçlendirici bir davranış biçimi olduğu üzerinde duruldu. Berlin 2. Otonom Kadın Sığınağı'nda personelin mesai saatleri dışında, sığınanın 7/24 açık olan telefonuna sığınakta kalan kadınlar dönüşümlü olarak cevap veriyorlar. Mesai saatleri dışında telefonla sığınak talebi olursa, sığınakta kalan kadınlar karar vererek kadının sığınak kabulünü yapıyorlar. Bazı sığınaklar ise, ayrı ayrı küçük dairelerde verdikleri sığınak desteğinden ihtiyacı olan erkeklerin yararlanmasına olanak tanıyor.

► Viyana Kadın Sığınakları Derneği, Avusturya

- Derneğin Viyana'da 4 sığınağı ve 7/24 hizmet veren acil yardım hattı bulunuyor. Her hafta 4 sığınaktan biri bu numarayla çalışıyor. Bu numaraya ulaşan kadın hangi sığınakta yer varsa oraya yerleşiyor.
- Sığınaklarda personel nöbet sistemiyle çalışıyor ve geceleri bir çalışan bulunuyor.
- İki sığınak binası engellilerin erişime uygun ve şiddet nedeniyle başvuran engelli kadınlar bu iki sığınağa yerleştiriliyor. Gerekli durumlarda engelli kadınlara bakım veren kişi de kadınla birlikte sığınakta kalabiliyor.
- Kadınların 14 yaşından büyük olan oğlan çocukları mevcut 4 sığınaktan 2 tanesinde kalabiliyor. Oğlan çocukları için dışarıdan danışmanlık desteği alabiliyorlar.

- Sığınaklardan biri evcil hayvan kabul ediyor.

- Sığınakta kalınan ilk 14 gün kadınla her gün görüşme yapılıyor. Sığınakta 9 sosyal çalışmacı çalışıyor, her kadına 2 çalışan destek veriyor. 1 temizlik görevlisi, 1 de tamir-bakım işlerine bakan kadın çalışıyor. Sığınakta 3 ya da 4 kişi çocuklarla çalışıyor. 2 yöneticiden biri idari işlerle ilgileniyor, diğeri ise sosyal çalışmacıların süpervizyonu gibi sosyal destek süreçlerini takip ediyor. Çalışan her kadının ücret alması yönünde politik bir yaklaşımları olduğu için gönüllülerle çalışılmıyor.

- 2015 yılında Dernek'in sığınaklarında 672 kadın ve 691 çocuğun kaldığı; kadınların %41'inin 15 gün, %52'sinin 6 ay veya 6 aydan az, %6'sının 6 aydan uzun süre kaldığı bilgisi veriliyor.

- Dernek, ülkedeki doğu ve güney bölgelerindeki sığınakların şemsiye örgütü olan Avusturya Kadın Sığınakları Birliği'ne üye.

- Dernek'in aynı zamanda kadınların sığınak sonrası düşük bir ücret ödeyerek kalabildikleri, "geçiş evleri" olarak adlandırılan 52 tane dairesi bulunuyor. (Bkz. Sığınak Sonrası Destekler)

► Tüm Kadınların Evi, İsveç

- İsveç'teki en büyük sığınak olan Tüm Kadınların Evi'nin her birinde bir kişinin kalabildiği 24 odalık kapasitesi bulunuyor. Bunların 18 tanesi aynı binada, 6 apartman dairesi ise şehrin farklı yerlerinde bulunuyor. 40 yıldır faaliyet gösterdikleri binadan Ekim 2016'da taşınmışlar. Sığınakta aynı zamanda 0-6 yaş çocuklar için kreş de bulunuyor. Örgüt, danışma merkezi ve sığınak çalışmasını birlikte yürütüyor ve sığınak kabulünü danışma merkezi üzerinden yapıyor. Devlet kurumlarının aksine başvuran kadınlardan kimlik numarası alınmıyor, yani kadınlar anonim olarak başvuru yapabiliyorlar.

- Sığınakta 09.00-18.00 arası çalışanlar; 18.00-21.00 arası gönüllüler bulunuyor. 21.00-09.00 arası ise çalışan veya gönüllü bulunmuyor.

- Kadınların sığınakta ortalama kalış süresi 3-4 ay.

- Sığınakta kalan kadınların görüştüğü iletişim kişisi/danışmanlar konusunda yeni bir sistem denenmekte. Kadınların şiddet nedeniyle görüştükleri danışmanla, "bankada nasıl hesap açılır" gibi pratik konular hakkında görüştüğü iletişim kişileri ayrılmış durumda. Böylelikle kadınların şiddet nedeniyle sosyal destek aldıkları danışmana "pratik şeyler" olarak tabir edilen konularda sorular sormamasıyla sosyal destek görüşmelerinin bölünmemesi hedeflenmiş.

► Bora Kadın Sığınağı, Almanya

- Bora Kadın Sığınağı 1990 yılında Almanya'nın birleşmesinin hemen ardından kuruldu. Sığınak binası Stasi'de (Doğu Almanya Devlet Güvenlik Bakanlığı) çalışan erkeklerin kaldığı bir binayken Almanya'nın birleşmesinin ardından feministler binayı işgal ederek sığınak olana kadar burada kaldılar.

- Bora her kadının kendine ait bir odası olması gerektiği düşüncesine sahip sığınak. Sığınak 24 oda ve 53 yatak kapasitesine sahip. Örneğin 6 çocuğuyla gelen bir kadına iki oda veriliyor.
- Bora içinde bulundurduğu engelli kadınların kalabileceği odasıyla Berlin'de engelli kadın odası olan tek sığınak.
- Bora'da kalan kadınların %61 civarını göçmen kadınlar oluşturuyor. Sığınakta kadınların kalabilmesi için kadınların hangi ulustan olduğuna ya da oturma izinlerinin olup olmadığına bakılmıyor. Kadınların sığınakta kalabilmesi için şiddete maruz kalmış olması ve acil koruma altına alınmaya ihtiyacı olması yeterli.
- Bora'da toplam 11 kişi çalışıyor. Bunlardan 5'i kadınların kabullerini ve bürokratik işlerini yapan sosyal çalışmacılar. 3 pedagog çocuklarla çalışma yürütüyor.
- Sığınakta kalan kadınların hukuki destek alabildikleri bir danışma merkezleri de var.
- Kadınların sığınakta kalma süresi ortalama 3 ay, bu süre 6 aya kadar uzayabiliyor. Göçmen kadınların kalacak yer bulması daha zor olduğu için sığınakta daha uzun süre kalabiliyorlar. Kadınlar uzatma için geçerli sebepler sundukları sürece sığınakta daha uzun süre kalabiliyor.
- Kadınlar sığıntan ayrıldıktan sonra kadınlar evlerinde sosyal çalışmacı ve pedagoğlardan eğitim desteği, anne çocuk ilişkisi gibi konularda destek almaya devam ediyor. Bora kadınların yeni eve çıkma sürecinde yeni bir ev ya da sosyal konut bulmalarına da destek sunuyor. (Bkz. Sığınak Sonrası Destekler)

► Papatya Genç Kız Kriz Evi, Almanya

- 13-21 yaşları arasında geç kızların kalabildiği sığınak ağırlıklı olarak göçmenlerle (Türk, Kürt, Arap, Bosna-Hersek, Arnavut, Sırp, Afganistan, Suriye, Pakistan vs.) çalışıyor. Berlin'de 13 yaşın üzerindeki çocukların kalabildiği başka kurumlar olmasına rağmen yeri gizli olan ve sığınak olarak çalışan tek kurum Papatya. Yılda ortalama 30-60 genç kız sığınakta kalıyor.
- Sığınağa başvuru acil servis hattı üzerinden yapılıyor. Hattı arayan genç kızlar, durumlarını anlatıp telefon numaralarını bırakıyorlar. Acil servis hattı danışmanları sığınak ihtiyacı olması halinde Papatya'yı arayarak çocuğun numarasını veriyor. Daha sonra Papatya'da çalışan kadınlar çocuğa telefonla ulaşıyor.
- Papatya çalışanlarının hepsi pedagog. Bunun dışında bir kişi de psikolog olarak çalışıyor. Sığınakta kalan genç kadınlara sosyal ve psikolojik destek veriliyor ancak terapi gereken durumlarda dışarıya yönlendirme yapıyorlar.
- 24 saat boyunca sığınakta kalan bir kişi oluyor. Sığınak çalışanları geceleri, hafta sonları ve diğer tatil günlerinde sığınakta nöbetleşe olarak kalıyorlar. Çalışmanın gizliliği gerekçesiyle gönüllülerle çalışma yürütülüyor.
- Sığınakta kalış süresi ortalama 2-3 ay olmakla birlikte, özel durumlarda 6 ay ya da bir sene kalınabiliyor.

- Bu süre sonunda genç kızlar, ailelerine dönmek istemezlerse devlet tarafından korumaya alınarak, yine sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen ve devlet tarafından desteklenen ortak yaşam evleri ya da yurtlarda kalabiliyor.

Sığınak Sonrası Destekler

Türkiye’de sığınaktan ayrılan ya da sığınağa gitmeksizin şiddetten uzaklaşıp desteğe ihtiyaç duyan kadınlara yönelik hizmet modeli bulunmamakta, mevcut kurumlarda sunulan hizmetler ise bu ihtiyacı karşılayamamakta.

Sığınaklar, geçici olarak kalınabilen kurumlardır. Kadınlar şiddetsiz, bağımsız hayatlarını kurmak üzere yeterince güçlendiklerinde sığınaktan ayrılırlar. Kadınlar için bağımsız hayat kurmakta yaşanan en büyük zorluğu pek çok kez kreş, ucuz konut ve güvenceli, emeğinin karşılığını alabileceği bir işe erişimin önündeki engeller oluşturuyor. İstihdam etmek, meslek edindirmek ve yönlendirme yapmak amacıyla ŞÖNİM ve İŞKUR arasında bir protokol bulunuyor, kadınlar başvurduklarında meslek edindirme kurslarına ve/veya işlere yönlendirme alabiliyorlar. Ancak iş piyasasındaki eşitsiz istihdama dair etkili politikalar olmadığından, kadınların geçimini sağlayacakları güvenceli işler bulmaları kolay olmuyor. Bununla birlikte, iş bulsalar bile buldukları işlerden elde ettikleri gelir hayatlarını idame ettirmeye yetmeyen kadınlar, aldıkları geçici yardımların, işe başladıkları anda kesilmesi ve çalışırken yardımlardan yararlanamamaları nedeniyle güvencesiz, sigortasız işlerde çalışmaya mecbur kalıyorlar. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik’in 50. maddesine göre “sığınakta kalan veya sığınaktan ayrılan kadınların çocukları, bakım hizmetlerinden ücretsiz” yararlanma hakkına sahipler. Bu maddeye göre, kuruluşların kapasitelerinin %3’ü İl Müdürlüğü kontenjanına ayrılıyor. Yönetmelik’te daha önce % 5 olan kontenjan %3’e düşürüldü ve en az 2 çocuğun ücretsiz kreşten yararlanma kontenjanı, böylece 34 çocuktan az kapasiteli özel kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüplerinin yasal olarak ücretsiz kontenjan ayırma yükümlülüğü ortadan kalktı.

Kadınlar sığınaktan çıkış sürecinde çeşitli desteklerin sağlanmasıyla sağlam adımlarla şiddetsiz bir yaşantıyı örebiliyorlar. Şiddetten uzaklaşarak (çoğu kez çocuklarıyla birlikte) yeni bir yaşam kurmaya çalışan kadınlar için sığınak sonrası düşük miktarda kira ödeyebilecekleri sosyal konutlar tahsis edilmesi Türkiye için de imkânsız değil. Ayrıca, kurumlar tarafından verilen kreş, sosyal yardım, burs gibi desteklerde sığınaktan ayrılıp yeni bir hayat kuran kadınlara öncelik verilmesi ya da kontenjan ayrılması da kadınlar için bu süreçte önemli destekler olabilir. Kadınların sığınaktan ayrıldıktan sonra da sığınanın bağlı olduğu kurumdan (örneğin dayanışma merkezinden) bu süreçte ihtiyaç duydukları sosyal, hukuki, psikolojik destekleri almaya devam edebilmesi büyük önem taşıyor.

► Viyana Kadın Sığınakları Derneği, Avusturya

- Dernek, sığınaklarında kalan kadınların tamamen bağımsız hayatlarına başlamadan önce geçiş sürecindeki ihtiyacına karşılık normalden daha ucuz evlere (transitional house) sahip. Bu evlerde kalırken kadınları desteklemeye devam ediyorlar. 10 yıl önce 25 daire ile başlayan bu destek, her yıl yeni dairelerin eklenmesiyle tüm Viyana’da 52 daireye ulaşmış. Ofislerinin olduğu apartmanda 13 daire var. 2 daire paylaşımlı olarak kullanılabilir ve toplamda 54 kadın ve çocuklarına daire tahsis edilebiliyor.

- Sığınaktan bu dairelere geçebilmek için Avusturya'da yasal şekilde kalıyor olmak, kirayı ödeyecek gelire sahip olmak, bağımsız şekilde yaşıyor olmak ya da buna dair bir perspektife sahip olmak gerekiyor. Bu şartları sağladıktan sonra okul, iş gibi durumlara göre kadına uygun bir daire veriliyor.

- Dairelerde temel eşyalar var. Geri kalanı kadınlar tarafından alınıyor. Büyüklükleri 29, 57, 70 m2 olarak değişen dairelerde su, elektrik, gaz gibi enerji kalemleri doğrudan dağıtıcıdan temin ediliyor.

- Bu evlerde de sığınaklarda olduğu gibi süreli kalınıyor. Gerekli durumlar haricinde 1 yılla sınırlanmış olan bu süre istisnai durumlarda 1,5 yıla çıkabiliyor. 2015 yılında 99 kadın ve 113 çocuk bu evlerde kaldı.

- Bu evlerde kalan kadınlar sıcak şiddet tehdidini atlatmış kadınlar olduğundan kamera gibi güvenlik önlemleri bulunmuyor. Çalışanların ofisinin bulunduğu apartman dışındaki dairelere akraba ve arkadaş ziyaretleri yapılabilir.

- Boşanma, velayet, babanın görüş hakkı, nafaka ve ceza davaları konusunda dayanışma merkezinden destek olunmaya devam ediliyor.

- Ayda bir ev ziyareti yapılarak kadınların ve çocukların durumları takip ediliyor.

- Buradan sonrası için Viyana Belediyesi'nin sosyal konutları için başvuruda bulunulabiliyor. Dernek ve belediye arasında bir protokol var. Sosyal konutlara geçebilmenin şartı ise boşanmış olmak, velayet işlerinin bitmiş olması ve Viyana'da en az 2 yıldır kayıtlı olmak. Değerlendirmelerinin sonucunda Dernek çalışanları kadın adına sosyal konutlara başvuruyorlar. Başvurular 2 hafta gibi kısa bir sürede sonuçlanıyor. 2015 yılında sosyal konutlara taşınan kadınların oranı %78.

► Bora Kadın Sığınağı

- Bora, sığınaktan ayrılan kadınların yeni bir ev ya da sosyal konut bulmalarına da destek sunuyor. Sosyal konutun kirasını kadınlar kendisi ödüyor ancak kadın kirasını ödeyebilecek gelire sahip değilse sosyal hizmetlerden destek alıyor.

- Sığınaktan ayrılan kadınlar, evlerinde sosyal çalışmacı ve pedagooglardan eğitim desteği, anne çocuk ilişkisi gibi konularda destek almaya devam ediyor.

IV. Bölüm

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Deneyim Paylaşımı ve Farkındalık Çalışmaları

Türkiye’de Bakanlık ve sivil toplum örgütlerinin kadına karşı şiddetle mücadelede eğitici faaliyetlerine sıklıkla rastlanıyor. Ziyaret ettiğimiz ülkelerde de bu tür eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmekte. Kadına karşı şiddetle mücadelede eğitim ve farkındalık çalışmalarını 3’e ayırmak mümkün¹:

- Profesyonellerin kadına karşı şiddet konusunda mesleki bilgilerinin ve cinsiyetçilik konusundaki farkındalıklarının geliştirilmesini içeren eğitimler.
- Şiddetle yüz yüze bulunan kadınlara doğrudan seslenen, hakları konusunda bilgi veren kampanyalar.
- Farklı yaş gruplarından kadın ve erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalıklarının yükseltilmesi yönündeki faaliyetler.

Profesyonellerin kadına karşı şiddet konusunda mesleki bilgilerinin ve cinsiyetçilik konusundaki farkındalıklarının geliştirilmesini içeren eğitimler

Polis, sosyal hizmet çalışanı, hukukçu gibi kadınlara destek vermekle yükümlü profesyonellerin meslek içi eğitimi kadına karşı şiddetle mücadelede kilit önem taşıyor. Mor Çatı’ya başvuran kadınların deneyimi, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yetki ve sorumluluğu olan kurum ve kuruluşların kadın ve çocuklara karşı sistematik hak ihlalleri yaptığını, çalışan personelin yanlış ve eksik bilgisi ve önyargılı tutumları nedeniyle etkili ve güçlendirici bir destek sunmadığını gösteriyor.² Bu bakımdan meslek içi eğitim sadece mesleki bilgilerin verilmesini değil, aynı zamanda profesyonellerin kendi cinsiyetçi tutumları ile yüzleşebilmelerini de içermeli.

1 Mor Çatı’nın da aralarında bulunduğu kadın örgütlenmelerinin kendi aralarında genellikle yüz yüze ve atölye çalışması biçiminde gerçekleşen deneyim paylaşımlarını politik olarak çok önemli bulmakla birlikte bu bölümün dışında tuttuk.

2 Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda çalışan personelin eğitilmesi çok yeni. Son 10 yıl içerisinde hazırlanan bir takım protokoller ve çalışmalar mevcut olmakla birlikte^{3,4,5}, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2013-2016 yılları arasında yürüttüğü Aile İçi Şiddetle Mücadele projesi⁶ bu alanda çalışan kamu personelinin kapasitesini geliştirmek için atılan ilk ciddi ve kapsamlı adım. Projede kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal cinsiyet, şiddet biçimleri, şiddete uğrayan kişiyle görüşme, risk değerlendirme, adli rapor düzenleme, yasal düzenlemeler, İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Kanun gibi konularda eğitim içeriklerinin hazırlandığı; eğitici ve çalışan eğitimleri aracılığıyla çok sayıda polisin, sağlık çalışanının, aile mahkemesi ve ASPB çalışanının katılımcı olduğu belirtiliyor. Ancak görüyoruz ki bu çalışmalar, şiddete uğrayan kadınların korunması, güçlendirilmesi ve faillerin cezalandırılması için yeterli değil; kadınların karşılaştığı uygulamaları etkilemiyor. Mor Çatı’ya başvuran kadınların deneyimleri, bazı emniyet görevlilerinin arabuluculuk yapmaya ve kadını şiddet gördüğü eve dönmeye ikna etmeye çalıştığını, kadının ifadesini almadığını, yine bazı ŞÖNİM çalışanlarının ise ilgisiz, kadının isteklerini dikkate almayan, kadın adına karar alan bir tutum içinde olduğunu gösteriyor.⁷

Mor Çatı, uzun zamandır kadına yönelik şiddetle mücadelede bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini vurguluyor. Yasaların keyfi şekilde uygulanması, bu keyfi uygulamalardan sorumlu olan kamu çalışanlarının herhangi bir yaptırımla karşılaşmaması, hükümetin toplumsal cinsiyet ayrımcılığını pekiştiren ve derinleştiren eylem ve söylemleri, faillerin cezasız kalması veya ceza indirimlerinden faydalanması, bu bütüncül mücadelenin oluşmasını engelliyor.

Aralarında Mor Çatı’nın da bulunduğu kadın örgütlenmelerinden bir kısmı resmi kurumlarla ortak çalışarak profesyonellere yönelik eğitim ve atölye çalışmalarında yer alıyorlar. Ancak bu durumda eğitimler genelde buna gönüllü olan profesyonellerin katılımı ile gerçekleştirilebilmekte, sürekliliği sağlanamamakta. Kadın örgütlenmelerinin katılımı ile yapılan bu tür atölyeler deneyimlerin doğrudan paylaşımını da içerdiği için çok önemli olmakla birlikte yaygın biçimde kamu çalışanlarına ulaşmıyor. Deneyim paylaşımı ve eğitimlerin sistematik bir şekilde yürütülmesi ve yaygınlaştırılması, düzenli aralıklarla tekrar edilmesi ve devamlılığının sağlanması bir gereklilik ve devletin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük. Bu nedenle, kadına yönelik şiddetle mücadele ve cinsiyet eşitliğinin kolluk, sosyal hizmet, sağlık, eğitim çalışanları gibi meslek gruplarının mesleki eğitim müfredatlarının bir parçası olarak görülmesi ve önleyici bir bakış açısının benimsenmesi gerekli.

3 Kadın Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Personelinin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Protokolü. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/kadina-yonelik-siddetle-mucadele>

4 Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi Protokolü. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/kadina-yonelik-siddetle-mucadele>

5 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Yargı Mensuplarının Rolü Projesi Protokolü. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/kadina-yonelik-siddetle-mucadele>

6 www.siddetlemucadele.net/tr

7 Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu.

Viyana'daki Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi'nin polisler ve diğer kurumlarla kurduğu işbirliğini, örnek bir uygulama olarak görebiliriz. Merkezin çalışmaları sayesinde, tüm polisler kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık kazanıyor, çeşitli kamu çalışanları danışmanlık alıyor ve özellikle polis kadın örgütleriyle birlikte çalışma deneyimi kazanıyor. Viyana'da polis akademisinde aile içi şiddet dersleri zorunlu. Polis eğitiminin müfredatında şiddet tehdidini analiz etmelerini sağlayacak ilgili dersler var ve polisin kullandığı, standardize edilmiş bir risk analizi bulunuyor.

İsveç'te bulunan Origo'nun da cinsiyet eşitliği, zorla evlendirme, töre/namus baskısı ve kadın sünneti konularında polis birimlerine düzenli eğitim vermesi söz konusu. Bu sistemin kurulmasını mümkün kılan, elbette kadın örgütlerinin uzun yıllar süren mücadelesi ve yanı sıra, devletin kadın örgütleriyle kurduğu kapsayıcı ve işbirlikçi ilişki. Türkiye için mevcut durumda hükümetin dışlayıcı politikaları ve Olağanüstü Hal gerekçesi ile bazı kadın örgütlerinin kapatılması ortak çalışma olanaklarını büyük ölçüde kısıtlıyor.

► Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi, Avusturya

- 1990'lı yıllarda Avusturya Bağımsız Kadın Sığınakları Birliği öncülüğünde polis okulu öğrencilerine yönelik aile içi şiddet konusunda kısa süreli atölye çalışmaları düzenlenmeye başladı. Zamanla, "özel alanda şiddet" konusu, polis eğitiminin temel bir parçası haline geldi ve bu kısa süreli atölye çalışmaları, 2-3 gün süren, disiplinler arası bir yaklaşımla yürütülen, kadına yönelik şiddet alanında çalışan farklı uzmanların katılımıyla gerçekleşen bir eğitime dönüştü.

- Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi, her yıl polis okuluna kadına yönelik şiddet, şiddete uğrayan kadının nasıl ve nereye yönlendirileceği, nasıl bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği gibi konularda eğitim veriyor. Merkez, 2016 yılında polis okulunda 12 sınıf açmış ve polis akademisinde haftada 3 gün eğitim veriyor.

- Merkez, kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli kurumların talepleri doğrultusunda eğitim veriyor. Merkez'in eğitim verdiği hedef gruplar arasında çocuklarla çalışan kurumlar, mültecilerle çalışanlar, doktorlar, hastane çalışanları, hukuk fakülteleri, iş ve işçi bulma kurumu çalışanları, kadın örgütleri bulunuyor.

► Origo, İsveç

- Zorla evlendirilme, kadın sünneti, töre baskısı ve cinsiyet eşitliği konularında polis teşkilatına eğitim veriyor.

- Yılda toplam 14 eğitim düzenleniyor.

- Buna ek olarak, 13-26 yaş arası gençlere yönelik çalışmalar yürütüyor, okullarda seminerler ve bilgilendirici çalışmalar yapıyor.

Profesyonellere yönelik eğitimin gözden kaçırılmaması gereken bir yanı, verilen bilgiler aracılığıyla kendilerini güçlendirmenin yanı sıra, aralarında dayanışabilmeleri, bir ağ oluşturabilmeleri bakımından yarattığı fırsat. Güçlü bir iletişim ve dayanışma ağının kurulması için atılabilecek önemli adımlardan biri olarak görülebilecek ASPB'nin yürüttüğü Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, Türkiye'de 26 ilde uygulanmış. Bu önemli bir girişim olsa da, yaygınlık bakımından hala çok sınırlı. İsveç'te büyük çatı örgütlerinden biri olan Roks, uygun teknik altyapıyı oluşturarak kolay erişilebilir online bir iletişim ve eğitim sistemi kurmayı gündemine almış ve bu konuda çalışmalar yürütmekte. İnternet üzerinden ulaşılabilecek bu iletişim ve eğitim sistemleri, kadına yönelik şiddet alanında çalışanların iletişim kurabileceği, soru sorabileceği, deneyim paylaşımında bulunabileceği, süpervizyon alabileceği güvenli bir dayanışma alanı yaratma potansiyeline sahip.

Şiddetle yüz yüze bulunan kadınlara doğrudan seslenen, hakları konusunda bilgi veren kampanyalar

Akut şiddet yaşayan kadınları hakları konusunda bilgilendirmek hayat kurtarabilir. Bu bakımdan kitle iletişim kanalları yoluyla kadınlara ilk elden yapılması gerekenleri, haklarını aktaran, çaresiz olmadıklarını vurgulayan mesajların önemi büyük. Bu mesajlar aynı zamanda devletin kadın yurttaşlarına olan yükümlülüklerinin de altını çizmekte.

Mor Çatı'nın deneyimleri, kadınların şiddete uğramaları durumunda başvurabilecekleri destek mekanizmaları, uluslararası sözleşme ve kanunlardan doğan hakları konusunda bilgi sahibi olamadığını gösteriyor. Türkiye'de kitle iletişim araçları yoluyla yayılan, kadınların başvurabilecekleri merkezleri, destek hatlarını ve buna benzer destek mekanizmalarına nasıl erişebileceklerini açık bir şekilde belirten görsel, sözlü ve yazılı mesajlar dikkate değer ölçüde az. ASPB'nin "Kadına Şiddete Karşı Buradayım De" isimli kampanyası önemli bir adım olmakla birlikte, kampanya logosunun 183, 155, 156 gibi destek hatlarıyla ilgili bilgi vermemesi bu çabayı verimsiz kılıyor. Kampanya kamuoyunda genel bir farkındalık yaratmaya yarayabilir; ancak şiddete uğrayan kadınların nasıl ve ne tür desteklere ulaşabileceğini somut, net bir şekilde göstermiyor.

Bu tür çalışmaların üzerinde durulması gereken bir yönü, kullanılan dil ve görseller. Son yıllarda kısmi de olsa bir gelişmeden söz edilebilir. Son yıllarda kadınların şiddeti aşabilecek gücü ve dayanışmayı bulabileceklerini öne çıkaran başarılı örnekler ortaya çıkmasına karşın, hala şiddete uğrayan kadını sessiz, pasif, çaresiz, mağdur olarak gösteren, mağduriyet ve güçsüzlük vurgusu yapan yaygın eğilimler varlığını sürdürmekte. Mor Çatı'ya başvuran kadınlarla dayanışmamız, bu mağduriyet söylemlerinin kadınları destek aramaktan uzaklaştırdığına ve kamuoyunun kadını suçlayıp şiddetten sorumlu tutmasına neden olduğuna işaret ediyor.

Örnek çalışmalardan biri Viyana Kadın Sığınakları Derneği tarafından yapılmış. Hazırladıkları afiş ve kartlar¹, kadınların şiddeti geçmişte bırakabileceğini, şiddetin verdiği zararları tamir edebileceğini ve güçlenebileceğini vurguluyor. Farklı yaş ve ırklardan kadınların bu poster ve afişlerde görünmesi, çoğulcu ve kapsayıcı bir yaklaşıma işaret ediyor.

1 www.frauenhaeuser-wien.at/werbekampagne.htm

Viyana Kadın Sığınakları Derneği tarafından hazırlanan afiş ve kartlar
(Afiş yazısı: Geçmişin kırıklarından şiddetsiz bir gelecek için)

Bir başka örnek kampanya, Viyana Belediyesi Kadın Dairesi tarafından hazırlanmış; erkek şiddetine karşı birlikte mücadeleye ve kadınlar arası dayanışmaya vurgu yapıyor.

Viyana Belediyesi Kadın Dairesi tarafından hazırlanan afiş
(Afiş yazısı: Durman gereken yer: Şiddete karşı. / Kadınlar için şiddetsiz bir yaşam: Burada durmayı tercih ediyoruz.)

ASPB'nin "Kadına Karşı Şiddete Buradayım De" kampanyasının bir parçası olan *Yalnız Değilsiniz*¹ videosu da kadınlar arası dayanışmayı, kadınların şiddetten uzaklaşabildiğini ve bağımsız yaşamlar kurabildiğini göstermesi bakımından destekleyici ve cesaret verici. Ancak, kadınların kaldığı yerin bir sığınak olduğunun açıkça belirtilmesi ve verilen desteklerden somut bir şekilde söz edilmesi, bu mesajı güçlendirir ve devletin destek mekanizmalarını daha görünür kılar.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede çok dilli ve çok kültürlü bir yapı oluşturmak, kapsayıcı politikalar üretmek öncelikli olmalı. İstanbul Sözleşmesi'nin 4. maddesine göre kadına yönelik şiddetin önlenmesi, ortadan kaldırılması ve cezalandırılmasında cinsiyet, ırk, köken, dil, din, siyasi görüş, göçmen veya mülteci statüsü gibi özelliklere bağlı herhangi bir ayrımcılık yapılamaz. İsveç'te Origo ve Kadınlar Arası İletişim Örgütü, Avusturya'da Aile içi Şiddete Müdahale Merkezi ve Viyana Belediyesi Kadın Dairesi gibi kurum ve örgütler, kadına yönelik şiddetle ilgili bilgilendirici materyallerin o ülkede yaşayan göçmen ve mültecilerin konuştukları dile çevrilmesi ve kadına yönelik şiddeti sürdüren, normalleştiren ve meşrulaştıran kültürel inançların anlaşılması ve sorgulanması konularında çalışmalar yürütüyor. Bu örgütlerin çok sayıda farklı dilde hazırladığı broşürler, kadınların şiddete maruz kalmaları durumunda ne yapacakları konusunda yönlendirme sağlıyor.

Farklı yaş gruplarından kadın ve erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalıklarının yükseltilmesi yönündeki faaliyetler

Farkındalık artırma kampanyaları da kadına yönelik şiddetle mücadelede güçlü bir araç. Farkındalık artırma çalışmaları, farklı gruplardan çok sayıda kişiye ulaşabilir, önleyici ve bilgilendirici bir nitelik taşıyabilir. Türkiye'de de kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık yükseltme kampanyalarının giderek arttığını gözlemliyoruz. ASPB'nin Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında yürütülen kampanya farklı iletişim araçlarının (web sitesi, broşür, posterler, kısa film, videolar vb.) birlikte kullanıldığı son yıllardaki en kapsamlı örneklerden biri oldu. "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Buradayım De" sloganı basketbol ve futbol maçlarının hemen başında görünen pankartlarda yer aldı. TV'lerde kısa filmler gösterildi. Birleşmiş Milletler'in 16 gün süren "Dünyayı Turuncuya Boya" kampanyası² kapsamında ise turuncu ışıklandırılan binalar çok dikkat çekici oldu. Ancak bu çalışmaların bazılarında dikkat çekici olan kadına karşı şiddet ile cinsiyetçilik, hayatın her alanında karşımıza çıkan erkekler ve kadınlar arasındaki egemenlik ilişkileri arasındaki bağın kurulmamış olması. Örneğin futbol maçlarında tutulan pankartlarda kadına karşı şiddete dikkat çekilmesine karşın, pankartların çekilmesinin hemen ardından futbol eskisi gibi cinsiyetçi dil aracılığıyla kurulmaya devam etti. Böylece kadına karşı şiddet herkesin karşı çıkmasına karşın nereden geldiği belli olmadığı için artmaya devam eden bir bilinmeze dönüştü. Farkındalık kampanyalarının sıradanlaşma tehlikesi belirdi.

ASPB'nin
Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi
Kampanya Logosu

1 www.siddetlemucadele.net/tr/basin-odasi/videolar

2 www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/take-action

Ziyaret ettiğimiz kurumlar arasında olumlu bir örnek olarak Avusturya'daki Viyana Belediyesi Kadın Dairesi'nin sistematik ve bütünsel bir yaklaşımla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet temelli şiddeti hedef alan, yıl boyunca düzenli olarak yürüttüğü kampanyalar verilebilir.

► Viyana Belediyesi Kadın Dairesi, Avusturya

- Viyana Belediyesi Kadın Dairesi, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele etmek, özel ve kamusal alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla baş etmek hedefleri doğrultusunda her yıl düzenli olarak konferanslar düzenliyor, kampanyalar yürütüyor, araştırma, rapor ve yayınlar hazırlıyor, web siteleri açıyor.
- Birim tarafından organize edilen konferanslardan bazıları: 2003 ve 2007 yıllarında düzenlenen Israrlı Takip Konferansları (Örneğin 2003'te "Benden Kaçamazsın"), 2011 yılında düzenlenen Cinsel Şiddet Konferansı ("Senin Suçun!").
- Birim her yıl, Viyana Kız Çocukları Günü kapsamında Viyana'nın çeşitli yerlerinde atölye çalışmaları, bilgilendirici broşür ve materyal paylaşımları yapıyor.
- Birim, yıl boyunca düzenli olarak genel nüfusu hedef alan poster, afiş ve broşürlerle kampanyalar düzenliyor: "Ev: Kadınlar için En Tehlikeli Yer" (2014), "Hayır Hayır Demektir" (2012), "Şiddete Karşı Dur" (2010), "Tanıksan, Şiddetin Bir Parçasısın" (2015), bu kampanyalarda verilen mesajlardan bazıları.
- Birim, farklı yaş gruplarından kadınlara hitap edecek web siteleri kurarak toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyetçilik konularında bilgi kaynakları oluşturuyor. Cinsiyetçi reklamları izleme çalışmaları yapan bir site, toplumsal cinsiyetle ilgili dijital bir müze, bekâr annelere yönelik bir site bu çalışmalardan bazıları.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede deneyim ve bilgi paylaşımı konusunda bir başka örnek İsveç'teki Origo. Origo, töre/namus baskısı ve şiddeti, kadın sünneti, zorla evlendirilme gibi konularda okullarda gençlere ve öğretmenlere yönelik seminer ve atölye çalışmaları düzenliyor, şiddeti kültürel ve dini inançlara dayanarak meşrulaştırmaya karşı mücadele ediyor. Okullar, kadına yönelik şiddetle mücadelenin kapsamını genişletme, toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırma, İstanbul Sözleşmesi'nin şiddet önleme hedefini hayat geçirmek için önemli. Buna ek olarak, İstanbul Sözleşmesi'nin 14. maddesinde belirtildiği gibi "tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmadan çözüme kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların" dâhil edilmesi devletin yükümlülüğü.

Diğer bir örnek de Almanya'daki Bağımsız Kadın Sığınakları Bilgi Merkezi'nin (ZIF-Zentrale Informationsstelle der Autonomen Frauenhäuser) sığınakların finansal durumu konusunda kamuoyu ve federal yönetimlerde farkındalık yaratmak amacıyla yürüttüğü kampanya. Kampanya kapsamında, 19 Şubat-8 Mart 2016 tarihleri arasında Kiel'de başlayıp Berlin'de son bulan ve 16 günde Almanya'nın 16 eyaletinin başkentinde durarak dolaşan bir otobüs turu yapılmış.³

3 Britta Schlichting, "Almanya Bağımsız Kadın Sığınakları: Kavramlar ve Özellikler",

Otobüs turu ve yanı sıra gidilen her eyalette sığınaklarda çalışanlar, destekçiler ve aktivistlerle buluşarak yapılan eylemler, söyleşiler ve panellerle, şiddetten etkilenen tüm kadınlar ve çocuklar için sığınak ve diğer desteklere hızlı ve bürokratik olmayan erişimin sağlanması, tüm eyaletlerde kadın sığınaklarının yasal bazda bağımsız ve ihtiyaç temelli finansmanının sağlanması konusunda baskı yaratmak amaçlanmıştır. Almanya’da sığınakların finansal desteği konusunda yasal bir düzenleme olmamasının, bu desteği her eyalet için siyasi iradeye bağlı kıldığı ve ikamet statüsü kırılan olan kadınlar, mülteci ve göçmen kadınlar, öğrenciler, stajyerler, sosyal güvencesi olmayan kadınlar gibi birçok gruptan kadının sığınaklara erişiminin önünde engeller bulunduğu gündeme getirilmiş. Kampanya ile federal yönetimlerin her biri üzerindeki baskıyı artırmak ve onları sığınaklara ve diğer uzman destek hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar konusunda yapıcı çözümler bulmaları için sorumluluk almaya zorlamak amaçlanmıştır.⁴

Almanya Bağımsız Kadın Sığınakları Bilgi Merkezi'nin kampanya afişi

(Afiş yazısı: 16 Gün-16 Eyalet Turu / Kadına Yönelik Şiddeti Durdurmak! / Kadın Sığınaklarına Ulusal Finansman Sağlamak)

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve patriarkanın neden olduğu politik bir sorun. Farkındalık artırma çalışmaları da şiddetin “karı-koca arasında”, “özel” alanda gerçekleşen, bireyselleşmiş ve ataerkil toplumdan soyutlanmış bir sorun olmadığını vurgulamalı. Şiddeti “özel” bir sorun olarak tanımlamak, şiddeti bireyselleştirmeye ve meşru göstermeye, kadını suçlama eğilimini pekiştirmeye ve devletin sorumluluğunu gizlemeye hizmet ediyor. Bu konuda yine Viyana Kadın Sığınakları

2010'larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye'den ve Avrupa'dan Deneyim Paylaşımları Konferansı, s. 19.

4 www.autonome-frauenhaeuser-zif.de/de/content/kampagnen

Derneği tarafından hazırlanan bir kampanya afişi⁵, yatak odasını tehlikeli bir yer olarak tanımlıyor. Bu afiş kadın odaklı olması, evlilik içi cinsel şiddete vurgu yapması ve mahrem olarak tanımlanan yatak odasındaki erkek şiddetini gündeme getirmesi bakımından iyi bir örnek. Mor Çatı'nın 2010 yılında yayınladığı afiş ve videolarda da erkek şiddetini haklı gösteren ve şiddetin sorumluluğunu kadına yükleyen patriarkal sistemin hedef alındığı görülebilir.

Viyana Kadın Sığınakları Derneği tarafından hazırlanan “Yatak Odası En Tehlikeli Yer Haline Geldiğinde” isimli kampanya afişi

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından hazırlanan farkındalık artırma kampanya afişleri

5 www.frauenhaeuser-wien.at/werbekampagne.htm

V. Bölüm

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Araştırma ve Raporlama

Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili sayısal verinin doğru şekilde toplanması, raporlanması ve yorumlanması, kadına yönelik şiddetin boyutunu ve biçimlerini görmek, verilen desteklerin yeterliliğini değerlendirmek için önemli. Düzenli aralıklarla objektif bir şekilde yürütülen, şeffaflıkla kamuoyuyla paylaşılan araştırma ve raporlar, mevcut durumu görünür kılar ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye yön verir.

Günümüzde kadına yönelik şiddet alanında veri toplama, şiddetle mücadelenin araçlarından biri olarak hukuki düzlemde de tanınıyor¹. Türkiye'nin de taraf olduğu İstanbul Sözleşmesi'nin 11. maddesi taraf devletlere sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayıyla ilgili birleştirilmemiş istatistiksel veriyi düzenli aralıklarla toplama; şiddet olayının kökünde yatan nedenler ve bunların etkileri, şiddet olayları, ceza oranlarının yanı sıra, bu Sözleşme'nin uygulanması için alınan tedbirlerin etkililiğini incelemek üzere, bu olaylarla ilgili araştırmaları destekleme ve şiddet yaygınlığı ile ilgili halk anketleri yapma yükümlülüğü getiriyor.

Türkiye'de şiddete uğrayan kadın ve çocukların çoğunlukla başvurduğu ilk kurum olan kolluk kuvvetlerinin başvuru alırken kullandığı standart bir başvuru formu bulunmakla birlikte toplanan veriler kamuoyuna açık değil ve bu verilerin ilgili bakanlıklarca analize tabi tutulup tutulmadığına dair bilgimiz bulunmuyor. ŞÖNİM'lerde ise hangi verilerin toplanacağına dair ulusal bir standart bulunmuyor. Bu nedende detaylı bir veri tabanına sahip olan İstanbul ŞÖNİM'de hangi verilerin toplanacağına ve raporlarında oluşturulacak istatistiklere kendileri karar vermek durumunda kalıyorlar.²

Türkiye genelini kapsayan ilk kadına yönelik şiddet araştırması 2008 yılında yapıldı³.

1 Veri Toplama ve Yönetim Modellerine Karşılaştırmalı Bakış <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/404/veri-toplama-ve-yonetim-modellerine-karsilastirmali-bakis.pdf> s. 3.

2 Veri Toplama ve Yönetim Modellerine Karşılaştırmalı Bakış, s. 15

3 www.tuik.gov.tr/MicroVeri/KYAS_2014/index.html

Bu konudaki son erişilebilir araştırma ise 2014 yılına ait.⁴ Son 3 yılda kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kolluk kuvvetleri, ŞÖNİM veya hastanelere başvuran kadın sayısı, sunulan destekler ve buna benzer konularla ilgili kapsamlı bir bilgimiz yok. Var olan verilerle bir izleme çalışması yapmak mümkün değil.

Kadına yönelik şiddete ilişkin istatistikler, kadın örgütlerinin mücadelesi için önemli. Bu istatistikler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve şiddetin yaygınlığını gözler önüne seriyor. Kadın danışma/dayanışma merkezleri ve sığınaklar şiddetin yapısı, biçimi, sıklığı, yaygınlığı ve etkileri, şiddetle mücadele eden ve etmekle yükümlü aktörler ile tedbirlerin işlevselliğine dair bilginin gündelik olarak fakat dağınık biçimde aktığı mecralardır.⁵ Mor Çatı 6 ayda bir yayınladığı faaliyet raporları ile dayanışma içinde olduğu kadınların şiddet deneyimlerini paylaşıyor. Bu veri sayesinde aydan aya yıldan yıla değişimleri izleme fırsatı doğuyor. Ancak elbette bu veriler dayanışma merkezine yapılan başvurularla sınırlı.

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda sunulan desteklere ve yasal uygulamalara ilişkin bilgilerin toplanması ilk adım. Bunun için kadına yönelik şiddet alanında yetki ve sorumluluğu olan tüm devlet kurumlarının sistematik ve doğru biçimde veri toplaması ve bu verinin erişilebilir olması esastır. Mor Çatı deneyimleri, kolluk kuvvetlerine başvuran kadınlardan bazılarının ifadelerinin alınmadığını ve kadınların şikâyetleriyle ilgili keyfi şekilde herhangi bir resmi işlemin yapılmadığını gösteriyor. Bu tür uygulamalar, şiddete uğrayan ve polise başvuran kadın sayısının olduğundan az görünmesine neden olmakta. Bu durum, kadına yönelik şiddeti görünmez kılıyor ya da az sayıda kadının yaşadığı “özel” bir durum olarak gösteriyor. Devletin yayınladığı verilerin doğruluğu şüpheliyken, bu verilerin politika üretkenler için güvenilir ve gerçekçi bir kaynak olması elbette mümkün değil.

Kadın örgütlerinin sayısı, bağımsız ve devlete bağlı sığınak sayısı, bu sığınakların kapasitesi, dayanışma ve danışma merkezlerinin sayısı ve yeri, çalışan personel sayısı, sığınak veya danışma merkezlerine başvuran ve bunlardan faydalanan kadın ve çocuk sayısı, ceza alan erkek sayısı, verilen cezaların süresi ve niteliği, uygulanan ve uygulanmayan kanun ve uluslararası sözleşme maddeleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede sayısal veri toplanması gereken konulardan bazıları. Bunlarda yıldan yıla meydana gelen değişimler, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi daha etkin kılmak için hangi adımların atılması gerektiği konusunda yol gösterici olma potansiyeline sahip. Bu nedenle, araştırma, izleme ve raporlama çalışmaları, politika üretme ve yasa koyma süreçleriyle her zaman iç içe olmalı. Roks düzenli olarak hazırladığı istatistikleri ve raporları, bu süreçlere etki etmek için en verimli şekilde kullanan kadın örgütlerinden. Sayısal verileri, kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimlerini ve yaygınlığını ortaya koymak, kadına yönelik şiddeti görünür kılmak ve gündemde tutmak için kullanıyor. Bu sayede örneğin yaşlı kadınlara yönelik şiddet gibi görmezden gelinen konuların konuşulmasını, tartışılmasını sağlıyor. Aynı zamanda Roks'un yayınladığı raporlar, yasa koyucular ve politikacılar için bir referans kaynağı. Roks, cinsel suçlar, seks işçiliği, bunlarla ilgili yasalar gibi konularda yayınladıkları raporlar aracılığıyla yasaların hazırlanma sürecinde aktif rol alıyor.

Kadına yönelik şiddet konusunda araştırma ve raporlama yalnızca sayısal verileri ortaya koymaz; sayılar, nesnel bir gerçekliği değil politik bir duruşu yansıtır. Bir araştırma veya raporda sorulan sorular da bu politik duruşun bir parçasıdır. Roks her yıl

4 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>

5 Veri Toplama ve Yönetim Modellerine Karşılaştırmalı Bakış, s. 5

kendisine üye sığınaklardan veri topluyor ve üye sığınaklarda kaç kadının kaldığını, kaç kadının sığınak dolu olduğu için geri çevrildiğini ve sığınaklarda kaç personelin çalıştığını raporluyor. Roks geri çevrilen kadın sayısına vurgu yaparak sığınaklara ayrılması gereken bütçe ve sığınakların gerekliliği üzerine söylem üretiyor. Bu sayede destek arayan ve bulan kadınlar kadar herhangi bir desteğe erişemeyen kadınlar da görünürlük kazanıyor. Bu çalışmaların gücü, hem kadın örgütlerinin mevcut durumu doğru bir şekilde izlemesinden, hem de devletin kadın örgütleriyle aynı masaya oturma ve uzlaşma tutumu içinde olmasından geliyor.

Kadına yönelik şiddet konusunda düzenli ve kapsamlı raporlar yayınlayan diğer bir çatı örgüt de WAVE (Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı). Mor Çatı'nın da üye olduğu WAVE'in, sayıları 27 olan tüm AB ülkeleri dâhil olmak üzere 46 Avrupa ülkesinin tümünde 113 üyesi bulunuyor. WAVE'in yayınladığı yıllık raporlar bu alandaki en güncel veri kaynaklarından birini oluşturuyor. WAVE, ülke raporları, aylık bültenler, araştırma raporları, yılda iki kez yayınlanan Fempower Magazine gibi yayınlarıyla ülkelerin kadına yönelik şiddet konusunda uzmanlaşmış destekler, kadın sığınakları, merkezler, ulusal acil telefon hatları, tecavüz kriz merkezleri vb. durumu, yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde gerçekleşen faaliyetler ve projeler konusunda güncel bilgi kaynakları oluşturuyor. Yıllık konferanslar düzenleyen, araştırma projeleri, çalışma ziyaretleri ve eğitim çalışmaları yapan WAVE, kadın örgütleri ve diğer sivil toplum örgütleri, akademisyenler, hükümet yetkilileri, Avrupa ve uluslararası kurumların temsilcileri dâhil, kadınlar ve çocuklara karşı şiddetle mücadele için çalışan tüm paydaşlar arası fikir alışverişi ve işbirliği platformu olarak da faaliyet gösteriyor.⁶

Şiddete uğrayan kadın ve çocukların deneyimleri, kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki araştırmalar için en önemli bilgi kaynaklarından. Kadınlar, kolluk kuvvetlerine, ŞÖNİM'lere başvurduklarında veya sığınaklarda kaldıklarında, bu kurum ve kuruluşlardaki yaklaşım, sunulan desteğin niteliği, muhtemel hak ihlalleri konusunda doğrudan deneyim kazanır. Kadınların deneyimleri doğrultusunda, yönetmelikler, yasalar ve uygulamalar arasındaki farklar saptanabilir; kayıt altına alınabilir ve raporlanabilir. Kadınların beyanları esas alınarak ve bu beyanların gizliliği ve anonimliği sağlanarak toplanacak veri, etkili ve güçlendirici destek mekanizmalarının işlerliği önündeki engelleri saptamaya yarar. Mor Çatı dayanışma içinde olduğu kadınların deneyimlerine dayanarak belirli aralıklarla izleme raporları yayınlıyor. Kadın odaklı bakış açısıyla yürütülmesi gereken bu izleme çalışmaları, hak ihlallerine neden olan yetkilileri belirlemek ve yasaların uygulanması önündeki engelleri saptamak için de bir fırsat.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yürütülen farkındalık artırma çalışmalarının ve medya kampanyalarının etkinliği, araştırılması gereken bir başka konu. Bu çalışma ve kampanyalarla ulaşılan kişi sayısı, bunların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi önemli göstergeler arasında. Eğitimli kadın sayısı, işgücüne katılan kadın sayısı, kadın politikacı sayısı gibi göstergeler de toplumsal cinsiyet eşitliğinin kamusal alanda ne ölçüde sağlanabildiğine işaret ediyor. Bu bakımdan iyi bir örnek, Viyana Belediyesi Kadın Dairesi tarafından hazırlanan ve yıllık olarak hazırlanıp kamuoyuyla paylaşılan Viyana Eşitlik İzleme Raporu. Bu raporda, siyasi katılım, sağlık, ücretli ve ücretsiz iş, sanat, yoksulluk, şiddet gibi alanlarda kadınların durumu kapsamlı bir şekilde değerlendiriliyor.

6 Albena Koycheva, "WAVE-Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı", 2010'larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye'den ve Avrupa'dan Deneyim Paylaşımları Konferansı, s. 77-79. Detaylı bilgi ve yayınlara ulaşmak için: www.wave-network.org

Sonuç

Kadına yönelik şiddetle mücadele etmenin temelinde kadınlar ve erkekler arasında var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik çalışmalar olmalı. Kapsamlı, çok yönlü, bütüncül ve uzun vadeli olması gereken bu mücadele ancak eşitliği temel alan bir siyasi iradenin varlığı ile mümkün olabilir. Kadın odaklı ve toplumsal cinsiyet perspektifli politika ve uygulamaların yaygınlaştırılması ve kurumların bu mücadelede koordineli çalışması büyük önem taşıyor.

Bu kitapta yer alan, Almanya, Avusturya ve İsveç'te toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel bir politika olduğunu ve bunun sonucunda kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için siyasi irade olduğunu görüyoruz. Kurumların çalışma biçimi, koordinasyonu ve yaklaşımı da bu siyasi iradeye ve yaklaşıma uygun olarak şekilleniyor. Örneğin ziyaret edilen kurumların ya devlet tarafından finansal olarak desteklenen bağımsız feminist kadın örgütleri ya da bizzat devlet tarafından kurulup kadın bakış açısıyla çalışan kurumlar oldukları görülüyor. Kadın örgütlerinin devlet tarafından desteklendiği durumlarda dahi eleştirel çalışmalar yapmalarının önünde engel bulunmuyor. Şiddetle mücadeleden sorumlu olan birimlerin, kamu, belediye, sivil toplum ayrımı yapılmaksızın, kadınların bir kurumdan diğerine giderek ikincil mağduriyetler yaratılmasını önleyecek şekilde, kadın odaklı ve koordineli çalıştığı görülüyor. Türkiye'ye baktığımızda ise temel bir politik farklılık olduğunu görüyoruz. Kadın ve erkek eşitliğini temel mesele olarak ele almayan, kadın odaklı bir çalışma yerine aileyi odak alan politik yaklaşım, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldıracak mekanizmaları da kuramıyor. Bu nedenle kurumların koordinasyonunda, yasaların uygulanmasında ve sosyal hizmetlerin nitelik ve niceliğinde ciddi sorunlar olduğunu ve bu sorunların aksaklık değil, siyasi iradenin yansımaları olduğunu görüyoruz.

Bu politik farklılığın önemli yansımalarından biri alanda deneyimli kadın örgütlerinin desteklenmemesi ve karar mekanizmalarına dâhil edilmemesinde karşımıza çıkıyor. Hâlbuki kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için her alanda kadın örgütlerinin deneyimine başvurulmalı, ASPB tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, valiliklerin koordinasyonu ile hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları, belediyeler tarafından hazırlanan stratejik planlarda, alanda uzun yıllardır bilgi ve deneyim birikime sahip kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin görüşlerine başvurulmalı, planlar bu öneriler doğrultusunda şeffaf bir şekilde hazırlanmalı, öngörülen faaliyetler yine bu alanda çalışan örgütlerle işbirliği içerisinde gerçekleştirilmeli. Kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin raporları, her yıl kadına yönelik şid-

detle mücadele konusunda çalışan kadınların katılımıyla düzenlenen Kadın Sığınakları ve Danışma Merkezleri Kurultayları'nın 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde yayınlanan sonuç bildirgelerinde yer alan talep ve önerileri dikkate alınmalı.¹

Türkiye'de yürürlükte olan yasa ve uygulamaları, kadınları ailenin parçası olarak değil birey olarak gören bir yaklaşımla düzenlenmeli. Kadınların güçlendirilmesi, aile içerisinde haklarının korunması ve şiddetin ortadan kaldırılması için gereken adımlar atılmalı. Keyfi uygulamaları ortadan kaldırmak ve kadınların şiddetten uzaklaşmaya çalışırken maruz kaldığı ayrımcı tutumdan kurtulmak için ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı uygulamalarda bulunan kamu görevlilerine yönelik yaptırımlar fiili olarak uygulanmalı, mevzuatın öngördüğü kurumsal yapılar en kısa zamanda oluşturulmalı. Özel olarak kadına yönelik şiddet alanında uzmanlaşmış, gerekli donanıma sahip ve tercihen kadın personelin çalıştığı, 7/24 ücretsiz destek veren, ulusal bir acil yardım hattı kurulması ve bu hattın kadınların şiddetten uzaklaşmasına yönelik diğer destek mekanizmaları ile koordineli çalışabilmesi büyük önem taşıyor.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemli araçlarından biri olan kadın danışma merkezleri ve sığınakların sayıları artırılmalı, hem yaklaşım olarak hem de uygulamada kadınları güçlendirici bir anlayış benimsenmeli. Sığınak ve danışma merkezlerinde kadın ve çocuklarla sosyal çalışma yapan personel alanında eğitilmiş olmalı ve zamanla değişebilen sosyal destek mekanizmalarından haberdar olacak şekilde desteklenmeli. Her kadın ve çocuğun, dil, din, ırk, etnik köken, sınıf, yaşam tarzı, yasal statü, yaş, meslek, engellilik durumu, cinsel kimlik ve yönelim ayrımcılığına maruz kalmadan dayanışma merkezi ve sığınak desteği almaya hakkı olduğu unutulmamalı. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre 18 yaşından küçük herkesin "çocuk" olduğu ve aralarında ayrımcılık yapılamayacağı unutulmadan, sığınak desteğinden her yaşta çocuğun yararlanması sağlanmalı.

Ziyaret edilen ülkelerde, kadınların şiddet yaşamından uzakta yeni bir hayat kurabilmek için güçlendirici çalışmalar yapıldığı, sığınak sonrasında bağımsız hayat kurabilmeleri için çeşitli destekler verildiği görülüyor. Türkiye'de çeşitli kurumlar tarafından verilen kreş, sosyal yardım, burs gibi desteklerde sınıktan ayrılıp yeni bir hayat kurmak kadınlara öncelik verilmeli ya da kontenjan ayrılmalı; şiddete maruz kalan kadınlar sosyal konutlardan etkin şekilde faydalandırılmalı. Ücretsiz kreş hakkı ile ilgili mevzuat kadınların lehine, kreş desteğini yaygınlaştıracak, kotaları arttıracak şekilde iyileştirilmeli ve mevzuatın uygulanması için somut koşullar oluşturulmalı.

Kadına karşı şiddetle mücadelede deneyim, bilgi paylaşımı ve farkındalık artırma konusunda çalışmalar yapılmalı. Polisler, hukukçular, sağlık çalışanları, sosyal çalışmacılar ve ŞÖNİM çalışanları kadına yönelik şiddetin nedenleri, etkileri, yasalar ve atabilecekleri adımlar konusunda bilgilendirici, zorunlu bir eğitim sürecinden geçmeli ve bu eğitimler, düzenli ve sistematik olmalı, tekrar etmeli. Kadına yönelik şiddet sorunu, meslek eğitiminin bir parçası olarak kabul edilmeli, şiddete uğrayan kadın ve çocuklarla karşılaşacak avukat, polis, öğretmen, psikolog, sosyal çalışmacı gibi meslek grupları için şiddet konusundaki eğitimleri, müfredatın bir parçası haline getirmek için çalışmalar yapılmalı. Bu hedefle, kadın örgütleri ve üniversitelerin ilgili bölümleri birlikte çalışabilir. Kadına yönelik şiddetin biçimleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında tekrar eden medya kampanyaları yürütülmeli. Erkek şiddetini meşrulaştıran cinsiyetçiliğe, bunun dilde her gün yeniden üretimine dikkat çekilmeli. Bu mesaj, şiddete uğrayan kadına karşı yargılayıcı, suçlayıcı, ayrımcı tutumların değişmesi için bir adımdır.

1 www.siginaksizbirdunya.org/tr/kurultaylar/sonuc-bildirgeleri

Kadına yönelik şiddetle mücadelede araştırma ve raporlama konusunda, İstanbul Sözleşmesi'nde de belirtildiği gibi, veriler cinsiyet, yaş, şiddet tipi, yaygınlığı, failin mağdur ile ilişkisi, konum, engellilik vb. gibi ayrıştırılmış olmalı, alınan tedbirleri ve tedbirlerin etkinliği bilgilerini içermeli. Devlet, kadına yönelik şiddetle mücadelede veri toplama ve bu verileri şiddetle mücadelenin bir aracı olarak kullanma yükümlülüğü doğrultusunda veri toplamaya dair bütüncül bir yaklaşım oluşturmali ve belirli aralıklarla anonimlik, doğruluk ve şeffaflık ilkelerinin benimsendiği araştırmalar yürütmeli. Devlet ve sivil toplum tarafından toplanan tüm verilerin cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine duyarlı bir yaklaşımla toplanacağı bir veri tabanı oluşturulması önemli bir ihtiyaç. Kadına yönelik şiddetle mücadelede yapılan araştırmalar, belirli aralıklarla düzenli olarak tekrarlanmalı, odaklanılan göstergelerde meydana gelen değişimler izlenmeli, değerlendirilmeli ve veriler (başvuran kadınların gizliliği ve güvenliği gözetilerek) kamuoyunun erişimine açık olmalı.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede yetki ve sorumluluğu bulunan tüm kişi ve kurumlar, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın sonlanması için sorumluluğunu yerine getirmeli.

► Kadına
Yönelik
Şiddetle
Mücadelede
“İyi”
Uygulamalar

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Katip Mustafa Çelebi Mahallesi
Anadolu Sokak No: 23 D: 7-8 Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 292 52 31/32 Faks: 0212 292 52 33
morcati@morcati.org.tr www.morcati.org.tr